Голас Радзімы

№ 10 (2152)
8 сакавіка 1990 г.

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЙЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ (БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Выдаецца з 1955 г.
Цана 4 кап.

У адным з новых мікрараёнаў сталіцы Беларусі адкрыўся кінатэатр «Бярэсце», што стала вялікай культурнай падзеяй і радасцю для мясцовых жыхароў. Бо ў мікрараёне не было дасюль ні клуба, ні Дома культуры. Цяпер аматарам кіно гэтага раёна не трэба будзе ездзіць па горадзе, каб паглядзець той ці іншы фільм. Мяркуецца, што кінатэатр «Бярэсце» ператворыцца з цягам часу ў своеасаблівы цэнтр беларускай культуры. Аднак ужо цяпер паўстае пытанне: ці рэальная такая задума! І падставы для сумненняў ёсць. На думку спецыялістаў, у будынку «Бярэсця» наладзіць работу, як гэта павінна быць у сучасным культурным цэнтры, практычна немагчыма. Бо акрамя дзвюх залаў на 200 і 500 месцаў і невялікага фае, тут амаль што няма падсобных памяшканняў. А гэта азначае, што толькі што адкрыты кінатэатр, на які ўскладалася так многа надзей, маральна ўстарэў і не адпавядае патрабаванням сучаснага гледача.

(Аб гэтых і іншых праблемах на 6-й старонцы змешчаны матэрыял «Ад чаго баліць душа кінапракатчыка»).

Фота С. КРЫЦКАГА.

ЗАЯВА

ЦК КАМПАРТЫІ БЕЛАРУСІ, ПРЭЗІДЫУМА ВЯРХОЎНАГА САВЕТА БССР, САВЕТА МІНІСТРАЎ БССР

У рэспубліцы разгарнулася шырокая, шматбаковая работа па падрыхтоўцы да выбараў народных дэпутатаў Беларускай ССР і мясцовых Саветаў. Праводзяцца шматлікія сустрэчы і дыскусіі кандыдатаў у дэпутаты з выбаршчыкамі. На іх, як правіла, у дзелавой, канструктыўнай форме абмяркоўваюцца актуальныя сацыяльна-эканамічныя і палітычныя праблемы. Гэта было характэрна і для многіх мітынгаў, якія адбыліся 24 і 25 лютага г. г. у радзе гарадоў.

25 лютага адбыўся санкцыяніраваны масавы мітынг у горадзе Мінску. У ролі непасрэднага арганізатара выступіла нефармальнае аб'яднанне, якое называе сябе Беларускім народным фронтам. Улічваючы важнасць перадвыбарнай тэматыкі, якая ўказвалася ў заяве, прадстаўленай ім у Мінскі гарвыканком, кіраўніцтва ЦК Кампартыі Беларусі, Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР, Савета Міністраў рэспублікі, абласнога і гарадскога партыйных камітэтаў вырашыла прыняць удзел у гэтым мерапрыемстве.

Некаторыя прамоўцы выказвалі незадаволенасць работай партыйных, савецкіх, гаспадарчых органаў па паляпшэнню жыцця людзей, умоў іх працы і быту, развіццю дэмакратычных працэсаў. Асабліва востра і ўсхвалявана абмяркоўвалася тэма Чарнобыля. Былі нараканні на хібы ў падрыхтоўцы да выбараў.

На жаль, арганізатары мітынгу, парушыўшы ўзятае на сябе абавязацельства, спекулюючы на наяўных недахопах і цяжкасцях, практычна не ўносячы нічога канструктыўнага, сталі на шлях падбухторвання, дэзінфармацыі і ачарнення. Асобныя прамоўцы дайшлі да таго, што сцвярджалі, быццам Кампартыя Беларусі самая рэакцыйная і самая антынародная, а яе ідэалогія — нацыянальны нігілізм. Пры гэтым партыйным органам прыпісвалася такое гнюснае абвінавачванне, як узбуджэнне міжнацыянальнай варожасці.

Абвінаваціўшы ўсіх і ўся ў недэмакратычных прыёмах, арганізатары мітынгу ў сваім звароце фактычна заклікалі да дзеянняў, якія не ўпісваюцца ў працэс стварэння прававой дзяржавы.

Лідэры БНФ, імкнучыся да ўлады, робячы стаўку на дыктат, заявілі на мітынгу, што яны не пойдуць на дыялог, узаемныя кантакты з канстытуцыйнымі органамі ўлады рэспублікі.

ЦК Кампартыі Беларусі, Прэзідыум Вярхоўнага Савета БССР і Савет Міністраў БССР асуджаюць гэтыя недапушчальныя дзеянні, якія вядуць да грамадзянскай канфрантацыі.

Заклікаем камуністаў і беспартыйных, усіх працоўных рэспублікі, жанчын, моладзь і ветэранаў аберагаць закон, прынцыпы сацыялістычнай дэмакратыі і галоснасці, умацняць работу з усімі нефармальнымі рухамі, якія гатовы да дзелавога супрацоўніцтва, рашуча выступаць супраць тых хто імкнецца абвастрыць, дэстабілізаваць абстаноўку ў рэспубліцы. Падзяляючы заклапочанасць працоўных станам грамадска-палітычнай сітуацыі, становішчам спраў у эканоміцы, сацыяльнай і іншых сферах, накіруем агульныя намаганні на энергічнае ажыццяўленне высакародных мэт перабудовы.

«Наша грамадства раздзялілася на дзве часткі. З аднаго боку — КПСС, з другога — Беларускі народны фронт, дэмакратычныя арганізацыі і ўся дэмакратычная грамадскасць. Такое становішча нельга прызнаць карысным. Таму што напружанне можа ўзрастаць да таго часу, пакуль не адбудзецца канфлікт. Таму трэба рабіць усё, каб своечасова ставіць пытанні. Улада ў руках КПСС, у руках манапольнай наменклатуры. Бяда яшчэ не толькі ў тым, што Кампартыя Беларусі самая кансерватыўная, самая рэакцыйная, самая антынародная, бяда ў тым, што яе ідэалогія — нацыянальны нігілізм. Гэта адзіная партыя з усіх рэспубліканскіх партый, ідэалогія якой грунтуецца на непрызнанні свайго народа, сваёй культуры, сваёй мовы. За дзесяткі гадоў яны давялі наша грамадства да такога становішча, што мы страцілі сваю гісторыю, забылі Бацькаўшчыну, забываем сваю мову. За ўсю гісторыю чалавецтва не было больш шкоднай арганізацыі, чым тая арганізацыя, якая заснавана на ідэалогіі марксізму, ленінізму, сталінізму, мааізму. Яны залілі крывёй палавіну планеты, яны знішчылі дзесяткі мільёнаў людзей, яны знішчылі цэлыя народы, растапталі культуру, растапталі нашу рэлігію, нашу мараль. Але чалавек моцна зроблены богам, мы адраджаемся».

(З выступлення лідэра фронта БНФ «Адраджэнне» З. Пазняка на мітынгу ў Мінску 25 лютага 1990 г.).

ДАБРАЧЫННАСЦЬ

Прадстаўнікі аўстрыйскай дабрачыннай рэлігійнай арганізацыі «Фольксхільфэ» даставілі ў Беларусь 6 тон дзіцячага харчавання і медыкаменты — дар дзецям Краснапольскага і Касцюковіцкага раёнаў Магілёўскай вобласці, якія пацярпелі ў выніку аварыі на Чарнобыльскай АЭС. Гэта другая дабрачынная акцыя, праведзеная ў Аўстрыі ў адказ на зварот шэрагу грамадскіх арганізацый нашай рэспублікі да суайчыннікаў і ўсіх людзей добрай волі за мяжой. Госці на чале з кіраўніком «Фольксхільфэ» Фрыцам Хофманам сустрэліся ў Мінскім епархіяльным упраўленні з прадстаўнікамі грамадскіх арганізацый Беларусі.

НА ЗДЫМКУ: мітрапаліт Мінскі і Гродзенскі Філарэт, патрыяршы экзарх усяе Беларусі ў час сустрэчы з прадстаўнікамі «Фольксхільфэ».

У ГЕНКОНСУЛЬСТВЕ...

ГДР...

У генеральным консульстве ГДР у Мінску адбыўся прыём з выпадку 34-й гадавіны Нацыянальнай народнай арміі ГДР. На ім прысутнічалі ветэраны Вялікай Айчыннай вайны, военачальнікі, прадстаўнікі савецкіх і партыйных органаў. Па даручэнню міністра нацыянальнай абароны ГДР групе ветэранаў і афіцэраў Савецкай Арміі былі ўручаны медалі «Братэрства па зброі».

У час прыёму, які прайшоў у цёплай абстаноўцы, генеральны консул ГДР у Мінску Вернер Янда і першы намеснік камандуючага Беларускай ваеннай акругай генерал-лейтэнант М. Кендзюхоў абмяняліся прамовамі.

НРБ

У Мінску адбылася першая прэс-канферэнцыя генеральнага консульства Народнай Рэспублікі Балгарыі, якое адкрылася тут нядаўна. Яна прымеркавана да нацыянальнага свята гэтай краіны — 112-годдзя вызвалення ад асманскага прыгнёту.

Генеральны консул НРБ у Мінску Сто... Фердаў расказаў аб гісторыі барацьбы балгарскага народа за незалежнасць і нацыянальнае адраджэнне, падрабязна спыніўся на прыкладах праверанай часам дружбы паміж Балгарыяй і Беларуссю, ахарактарызаваў цяперашнюю палітычную ...становку ў НРБ.

Былі дадзены адказы на пытанні журналістаў.

Трэцяга сакавіка, у дзень гадавіны, на мінскіх ваенных могілках па вуліцы Казлова да магіл рускіх воінаў — удзельнікаў баёў на Шыпцы былі ўскладзены кветкі.

РЭАБІЛІТАЦЫЯ

АДНАВІЦЬ ДОБРАЕ ІМЯ

Далёка не ўсе магчымасці па аднаўленню законных правоў грамадзян, якія былі нявінна асуджаны ў перыяд культу асобы, выкарыстоўвае грамадскае фарміраванне, якое дзейнічае пры Мінскім гарадскім Савеце. Не атрымаўшы тут дакладных аргументаваных адказаў, пацярпеўшым і іх сваякам нярэдка даводзіцца звяртацца ў вышэйшыя інстанцыі.

Да такой высновы прыйшлі члены камісіі пры Вярхоўным Савеце БССР па аказанню садзеяння ў забеспячэнні правоў і інтарэсаў рэабілітаваных і ўвекавечанні памяці ахвяр рэпрэсій, якія мелі месца ў перыяд 30—40-х і пачатку 50-х гадоў, калі заслухалі на апошнім пасяджэнні інфармацыю старшыні аналагічнай камісіі пры гарсавеце Г. Цішкевіча і намесніка пракурора вобласці С. Скаруліса.

Адзначалася, што ў горадзе няма поўнай яснасці аб колькасці і персанальным складзе рэабілітаваных, не заўсёды ім прадастаўляюцца неабходныя льготы. Для аднаўлення іх добрага імя практычна не скарыстоўваюцца магчымасці прэсы.

Камісія даручыла аналагічным фарміраванням, якія дзейнічаюць пры мясцовых Саветах рэспублікі, спаўна выкарыстоўваць заканадаўча зацверджанае права па аказанню дапамогі пацярпеўшым і іх сем'ям.

ДЛЯ ЗДАРОЎЯ ЛЮДЗЕЙ

ГАЮЧЫ СКАРБ

Колькі людзей адпачывала ў санаторыі-прафілакторыі «Палессе», і ніхто нават не здагадваўся, што ў іх пад нагамі знаходзіцца гаючы скарб...

Але вось гідрагеолагі зрабілі свідравіну, і адтуль ударыў фантан мінеральнай вады. Аказваецца, пад санаторыем на глыбіні чатырохсот метраў размяшчаецца цэлае возера мінералкі. Аналізы, праведзеныя ў лабараторыі АН БССР, паказалі высокія гаючыя ўласцівасці крыніцы. Вада ўтрымлівае мікраэлементы, якія дапамагаюць тым, хто пакутуе на гастрыт, каліт, іншыя захворванні органаў стрававання.

У санаторыі ўмела распарадзіліся знойдзеным скарбам. Частка мінеральнай вады пойдзе для піцця, астатняя — на лячэбныя ванны.

ПРЭС-КАНФЕРЭНЦЫЯ Ў ААН

АБ'ЯДНАЕМ НАМАГАННІ

17 мільярдаў рублёў, гэта значыць амаль два гадавыя бюджэты рэспублікі, спатрэбіцца Беларусі для ліквідацыі на сваёй тэрыторыі вынікаў аварыі 1986 года на Чарнобыльскай АЭС. Аб гэтым заявіў на прэс-канферэнцыі ў штаб-кватэры міжнароднага таварыства ў Нью-Йорку пастаянны прадстаўнік Беларускай ССР пры ААН Леў МАКСІМАЎ.

Ён зачытаў Зварот Прэзідыума Вярхоўнага Савета і Савета Міністраў рэспублікі да парламентаў, урадаў і міжнародных арганізацый, суайчыннікаў, усіх людзей добрай волі з заклікам аказаць усямернае садзеянне і дапамогу Беларусі ў ліквідацыі вынікаў аварыі, якія аказаліся больш маштабнымі і сур'ёзнымі, чым гэта ўяўлялася нават буйным вучоным і спецыялістам.

Вынікі чарнобыльскай аварыі, якія становяцца ўсё больш адчувальнымі для нашага народа, прымушаюць шукаць самыя розныя шляхі для выхаду з таго становішча, што ўзнікла, адзначыў пастаянны прадстаўнік Беларусі пры ААН Л. Максімаў у гутарцы з карэспандэнтам ТАСС. Мы, дыпламаты, працягваў ён, як і ўрад рэспублікі, яе Вярхоўны Савет, прыкладаем намаганні для мабілізацыі міжнароднага таварыства, а таксама беларускай эміграцыі на аказанне такой неабходнай сёння дапамогі. Тут, у Злучаных Штатах, існуе своеасаблівы цэнтр беларускіх інтэлектуалаў, які выдае сваю газету, шырока вядомую на Захадзе. Мы з імі падтрымліваем сувязь і зведваем падтрымку. Рэдактар газеты «Беларус» Янка Запруднік, а ўслед за ім уся беларуская эміграцыя з вялікім энтузіязмам адгукнуліся на заклік суайчыннікаў дапамагчы ў ліквідацыі вынікаў Чарнобыля.

Створаны шматлікія грамадскія камітэты па збору сродкаў, якія ўжо налічваюць дзесяткі тысяч долараў. Аднак эміграцыя пакуль устрымліваецца ад перадачы гэтых сродкаў у Беларусь, бо баіцца, што яны не трапяць да тых, хто мае ў іх патрэбу. Мы стараемся развеяць гэтыя апасенні, прапаноўваем прадстаўнікам эмігранцкіх абшчын самім адправіцца ў Беларусь і назіраць за выкарыстаннем сабраных імі сродкаў. Больш таго, па вопыту Украіны, наш урад гатовы ўзяць на сябе ўсе расходы, звязаныя з іх знаходжаннем у рэспубліцы.

У гэтай сувязі варта адзначыць, што пры Беларускім аддзяленні Савецкага дзіцячага фонду імя Леніна створаны каардынацыйны савет «Дзеці Чарнобыля». У яго ўваходзяць прадстаўнікі адзінаццаці грамадскіх арганізацый (у тым ліку Беларускага народнага фронта), якія займаюцца размеркаваннем дапамогі і кантролем за яе правільным выкарыстаннем. Можна было б па гэтай лініі ажыццяўляць перадачу сродкаў і ад беларускай эміграцыі. Спадзяёмся, што ў бліжэйшыя месяцы сабраная дапамога ўсё ж паступіць па прызначэнню.

Характэрна, што апошнім часам беларуская эміграцыя настойліва просіць нас прысылаць народных дэпутатаў, такіх, як Станіслаў Шушкевіч, для правядзення сустрэч з шырокай грамадскасцю і прадстаўнікамі дзелавога свету Амерыкі. Гэта, на іх думку, будзе садзейнічаць актывізацыі далейшага збору сродкаў для ліквідацыі вынікаў чарнобыльскай аварыі. Характэрна, што беларуская эміграцыя ў сувязі з узнікшым у рэспубліцы становішчам кансалідавалася і актыўна праяўляе патрыятычныя пачуцці.

Адна з галоўных прычын таго, што Вярхоўны Савет і ўрад рэспублікі выступілі з абнародаваным у ААН зваротам, заключаецца ў тым, што мы пераходзім да якасна новай стадыі ліквідацыі доўгатэрміновых вынікаў чарнобыльскай аварыі, падкрэсліў у гутарцы з карэспандэнтам ТАСС другі сакратар Міністэрства замежных спраў Беларускай ССР Аляксей Мажухоў, які ўдзельнічаў у прэс-канферэнцыі ў ААН. Гэтыя вынікі абумоўлены перш за ўсё доўгатэрміновым дзеяннем малых доз радыяцыі на адной трэцяй тэрыторыі рэспублікі.

Згодна з данымі савецкіх вучоных, а таксама спецыялістаў ЗША, Англіі і іншых краін, працяглае ўздзеянне малых доз радыяцыі выклікае генетычныя вынікі. Таму распрацаваная на бліжэйшыя шэсць гадоў праграма накіравана на тое, каб захаваць генетычны фонд народа і максімальна знізіць рызыку пражывання на тэрыторыі рэспублікі.

Варта адзначыць і іншы аспект праблемы, працягваў А. Мажухоў. Уздзеянне чарнобыльскай аварыі адбілася не толькі на тэрыторыі СССР, але і ў пэўнай ступені на тэрыторыях шэрагу еўрапейскіх краін. Гэта значыць, што аб'яднанне намаганняў вучоных у пошуку новых метадаў і сродкаў забеспячэння бяспекі і зніжэння рызыкі насельніцтва, якое падвяргаецца дзеянню радыяцыі, становіцца міжнароднай задачай.

Навуковымі даследаваннямі вынікаў Чарнобыля савецкія і заходнія вучоныя будуць займацца яшчэ многія гады, падкрэсліў на прэс-канферэнцыі ў штаб-кватэры ААН пастаянны прадстаўнік БССР пры ААН Леў Максімаў. Воляю абставін Беларусь ператварылася ва ўнікальны аб'ект для даследаванняў у інтарэсах усяго чалавецтва доўгатэрміновых вынікаў уздзеяння радыяцыі на людскі арганізм. Сёння, калі ва ўсім свеце ўзрастае экалагічная заклапочанасць, у новай якасці паўстае пытанне аб міжнароднай радыяцыйнай экалагічнай бяспецы ў глабальных маштабах. Менавіта таму Вярхоўны Савет і ўрад Беларусі звяртаюцца да міжнароднага таварыства з заклікам аб'яднаць намаганні, каб адолець бяду, якая стала экстрэмальнай экалагічнай з'явай не толькі нацыянальнага, але і міжнароднага маштабу.

НЕСВЯТОЧНАЯ ГУТАРКА З НАГОДЫ СВЯТА

ЖАНЧЫНА: ПАПЯЛУШКА ЦІ ПРЫНЦЭСА?

Зноў прыйшло Восьмае сакавіка — свята жанчын. Як і звычайна, у гэты дзень іх чакаюць віншаванні, падарункі, добрыя зычанні, надзвычай уважлівае абыходжанне з боку мужчын. Што ж бачыць жанчына на наступны пасля ўрачыстасцей дзень? З чым сутыкаецца ў паўсядзённым жыцці, як адчувае сябе? Пра гэта і будзе несвяточная гутарка журналіста Галіны УЛІЦЁНАК з паэтэсай Галінай КАРЖАНЕЎСКАЙ.

— Галіна Анатольеўна, можа з гэтага пытання і пачнём нашу гаворку? Дык хто ж яна — жанчына?

— Пры ўсім адрозненні жанчыны ад мужчыны, пры ўсёй унікальнасці яе псіхікі не існуе жанчыны **ўвогуле.** Ёсць канкрэтная асоба са сваім характарам, звычкамі, узроўнем развіцця, са сваім успрыняццем і разуменнем свету. Амплітуда жаночых здольнасцей і схільнасцей надзвычай шырокая. Адна ўсю сябе аддае дому, дзецям, другая — «гарыць» на працы грамадскай, арганізацыйнай, трэцяя — горнецца да творчасці, да мастацтва. Але і першая, і другая, і трэцяя згодна са сваёй прыродай — перш за ўсё прадаўжальніца роду, маці. Тут і пачынаюцца праблемы, драмы, супярэчнасці. (Агаваруся: размова пойдзе пра жаночую долю ва ўмовах нашай, савецкай рэчаіснасці). Амаль усе мы, калі можна так сказаць, маці па сумяшчальніцтву. Не адно ўжо пакаленне нашых жанчын аказваецца ўцягнутым у вір знясільваючай, самаадданай працы — перш за ўсё вытворчай, якая даўно стала самамэтай і мала наблізіла нас да светлай будучыні.

Старэйшыя пакаленні з вялікай адказнасцю ставіліся да сваёй працы і грамадскіх абавязкаў, і зараз яны гэтым ганарацца. У такіх выпадках хочацца спытаць: ну, а кім вы былі для вашых дзяцей? Ці часта вы іх бачылі? Мае равеснікі менавіта з-за «стаханаўства» бацькоў раслі поўнасцю прадастаўленымі самім сабе, можна сказаць — занядбанымі. Не, нас і любілі бацькі, і даглядалі ў меру сіл, але **не выхоўвалі**. Або, калі хочаце, выхоўвалі блага. Пустазелле звычайна расце само, а жыта патрэбна сеяць. Дык які сэнс, па вялікаму рахунку, у такой самааддачы?

— Але ці можна вінаваціць бацькоў у тым, у чым яны не вінаватыя? Жанчын вымушалі працаваць грамадства, парадкі, якія склаліся на той час. Жанчыны былі тымі самымі праслаўтымі «вінцікамі». А ў вінціка хіба можа быць іншае прызначэнне, чым толькі трымаць на сабе вялікі механізм. Калі ж вінцік выходзіць са строю, яго выкідваюць і замяняюць новым.

— Але каб жа толькі «на той час» так адбывалася! І «на гэты» паварот да сям'і, яе каштоўнасцей ідзе яшчэ марудна, цяжка. Праўда, на шчасце, зрухі ёсць. Ужо тое, што маці можа да трох гадоў сама даглядаць сваё дзіця,— вялікае дасягненне нашага грамадства. Каторая з нас не памятае, як упершыню прыносіла дзіцятка ў яслі і як яно, ледзьве ўмеючы хадзіць, чаплялася за спадніцу і горка плакала... Яго пакідае мама!

Але парадокс: што ўжо ўсвядомілі перадавыя сілы грамадства, падчас не ўсведамляюць самі мацяркі. Што лічыцца галоўным у выхаванні дзяцей? Накарміць, апрануць, купіць усё неабходнае, прасачыць за станам здароўя і г. д. Тут намі часта кіруе не пачуццё меры і здаровага сэнсу, а інстынкт у чыстым выглядзе. А між тым не менш важна ўзбагачаць дзіця духоўна, адкрываць яму фарбы і адценні свету, выхоўваць яго ўнутрана свабодна[illegible] паўнакроўнай асобай... С[illegible] жыцце, я не вельмі «зацык[illegible]лася» на праблемах сям'і?

— Што ж, жанчыну ад сям'і аддзяліць цяжка. Ні кожную канкрэтную жанчыну, ні на жанчыну «ўвогуле».

— Разумееце, каб нешта аддаваць, трэба перш-наперш мець. Духоўнасць спачатку назапашваецца, а пасля ўжо трацiцца. Яшчэ Эдгар По пісаў, што душа матэрыяльная. Але тое, што мы завём душою, трацiцца, на вялікі жаль, самым няўдзячным чынам. Найбольш на дробязі, на паўсядзённае існаванне, на побыт. Калі існуе праблема, дзе купіць прыстойнае адзенне або якасныя прадукты, то высокія матэрыі непазбежна адсоўваюцца на задні план.

— Так, на жаль, наш сённяшні побыт не проста цяжкі, ён для жанчыны зневажальны. І тут зноў-такі адбіваюцца праблемы агульнаграмадскія. Не можа чалавек быць прыгожым і знешне, і душою без добрай матэрыяльнай асновы на тое. А нас усё палохалі, па-руску кажучы, «вещизмом», як бы мы лішніх рэчаў не набылі, бо гэта будзе на шкоду духоўнаму пачатку савецкіх людзей. А ў выніку, нам яшчэ больш, чым раней, не хапае часу на добрую кнігу, на выстаўку, на сузіранне, роздум...

— Даўно заўважана, што мы, жанчыны, бяром інфармацыю не столькі з друку, колькі з размоў. Але ў чым я пераканалася пры паэтычных вечарах і выступленнях: слабы пол, у адрозненне ад дужага, куды танчэй і непасрэдней успрымае паэзію. Мужчына ўнурыцца і глядзіць некуды сабе пад ногі. Вось і гадай, пра што ён думае... А жанчына раскрываецца насустрач вершам, як бутон, асвятляецца яе твар, свецяцца вочы... Мяне заўсёды гэта надзвычай кранае.

— Слухаць, успрымаць сэрцам паэзію і ствараць яе — відаць, рэчы блізкія...

— Так, творчасць патрабуе зваротнай сувязі, субяседніка. Але, на мой погляд, жанчына як творца не праявіла яшчэ сябе ў поўнай меры і ў сусветным маштабе. Пераважная большасць геніяў — мужчыны. У іх была шчаслівая магчымасць засяродзіцца на сабе, на сваім душэўным стане — без засяроджанасці натхненне не дало б ніякіх пладоў. А нам даводзіцца раздвойвацца, сёння нават растройвацца — сям'я, работа, творчасць. Паспрабуй знайдзі залатую сярэдзіну! Чым ахвяраваць, чаму аддаваць асноўныя сілы?..

— На жаль, жанчыне шмат чым асабістым прыходзіцца ў жыцці ахвяраваць. Але, на мой погляд, гэта хутчэй праява моцнага духу, а не жыццёвай кволасці. Бо каб свядома ахвяраваць, трэба быць мужным чалавекам.

— Наша гістарычнае развіццё, вымушанае хістанне паміж дзвюма вялікімі суседнімі нацыямі, выхавала ў характары беларуса асцярожнасць, памяркоўнасць і нават, я б сказала, палахлівасць. Экстрэмальных сітуацый гэта не тычыцца: калі ваяваць, то беларус будзе першы. А вось на сходзе, калі ад яго залежыць вырашэнне нечага важнага, ён хутчэй за ўсё прамаўчыць. Гэта мая асабістая думка, з ёю можна спрачацца. Для падмацавання спашлюся на літаратурнага героя — быкаўскага Петрака з аповесці «Знак бяды». І так ён, і гэтак, і хітруе, і дагадзіць хоча немцам. А што ж яго жонка Сцепаніда? Сама бескампраміснасць, сама нязломнасць, сама мужнасць. Прырода як бы ўраўнаважвае мужчынскую залішнюю лаяльнасць жаночай непрымірымасцю. А ўвогуле нацыянальны характар — надзвычай цікавая рэч. Шкада, што на гэтую тэму маўчыць навука.

— А вас не хвалюе той момант, што беларуская жанчына-гараджанка ў многіх выпадках ужо не здольная перадаць сваім дзецям духоўную повязь з роднай зямлёй, з каранямі?

— У тым сэнсе, што забыла мову і перастала шанаваць бацькоўскія традыцыі? Хвалюе, вядома, а дакладней — трывожыць. Такую аднойчы давялося назіраць сцэнку. Чакаю сваёй чаргі ў цырульні (яны ў нас заўсёды перапоўненыя). Маладая цырульніца ўзяла з сабой на працу дачушку гадоў чатырох. Тая бегае, гуляе, забаўляецца, як умее. Гучна гаворыць радыё. Як толькі паліліся гукі фальклорнай песні — спявалі бабулі адной з вёсак — цырульніца загадала дачцэ: «Доченька, выключи, эти тети поют плохо». Мне было вельмі цяжка ўтрымацца, каб не ўступіць у спрэчку. Ні бацькі, ні школа, аказваецца, не навучылі маладую маці павазе да каранёў, не далі ёй чуйнасці да свайго, роднага. А чаго не маеш, таго і дзецям не перадасі. Нейкае зачараванае кола!

Калі змалку ў душы застаюцца пустоты, яны запаўняюцца сурагатамі. І тады складваецца нейкі перавернуты, пачварны свет, у якім таксама ж і [illegible]юцца, і сумуюць, і пак[illegible]оць. Вось толькі няма святла ў канцы гэтага тунеля.

— Галіна Анатольеўна, вось мы з вамі гаварылі пра тое, што савецкія ж[illegible]чыны ў працэсе эмансіпа[illegible]дарэчы, якія ўспрымаецца [illegible] нас даволі своеасаблівa, а часам нават скажона) страцілі вельмі многа. Як вы лічыце, ці не аднесці да такіх страт і нашу адмову ад так званых «жаночых» прафесій? Усё ж такі гэтыя «жаночыя» прафесіі не проста так вызначыліся, а былі ў значнай ступені сфарміраваны самім жыццём на працягу доўгага сацыяльна-грамадскага развіцця. У якіх прафесіях, на ваш погляд, жанчына найболей можа раскрыцца?

— Ва ўсіх, якія ёй па сіле фізічна і не шкодзяць самапачуванню. Ёсць у мяне, праўда, сумненне наконт палітыкі. Можа таму, што не было ў нас і няма сваёй М. Тэтчэр. Ужо куды-куды, а да органаў улады нас дапускаюць з вялікай неахвотай.

Але я хацела закрануць такі аспект тэмы: наколькі ў нашых умовах жанчына можа адчуваць сябе жанчынай? Успамінаю жарт калегі, таварыша па працы ў газеце «Літаратура і мастацтва»: «Хіба вы пані? Вы ж рабатніцы». Калі табе ад папер няма калі галавы падняць, то сапраўды — цяжка быць паняй. Адзін крытык, пішучы нататкі пра паэтэс, сказаў у дачыненні да мяне: яе лірычная гераіня не каханка, а маці, жонка і гаспадыня. Ведаю, ён укладаў у сваё выказванне самы станоўчы змест, але я міжволі пакрыўдзілася. Каму не хочацца быць каханкай! Каму не прыемна, калі ўсе мужчыны навакол дружна і нязмушана «іграюць каралеву»! Найлепш атрымліваецца ў іх гэтая высакародная ігра якраз у сакавіцкія святы.

— Іншы раз даводзіцца чуць голас жанчын у абарону сваіх правоў і сваёй долі. Але, здаецца, ён яшчэ вельмі ненастойлівы і нясмелы. І ў наш бурлівы час проста-такі тоне ў мностве больш гучных, энергічных патрабаванняў.

— Так, паднімай, не паднімай голас — наўрад ці што зменіцца. Пакуль грамадства не ўзнімецца на новую, вышэйшую ступень развіцця, пакуль адносіны да жанчыны не пераменіць дужы пол, які не так часта бывае высакародным, то мы будзем жыць паранейшаму. Што ж датычыць жансаветаў, пра якія зараз многа гавораць, то я не маю ніякага ўяўлення пра іх дзейнасць. Энергічныя, ініцыятыўныя жанчыны маглі б шмат зрабіць, але толькі пры ўмове, што яны самі збяруцца ў арганізацыю, а не будуць пешкамі ў руках бюракратыі. Тыя, кім хочаш, засланяцца — і саветамі, і інвалідамі, і жанчынамі... Не, малавата яшчэ сярод нас свядомых, моцных воляй, апантаных ідэяй прадстаўніц. Вось і атрымліваецца: з аднаго боку, «ніхто не дасць нам вызвалення», а з другога — мы самі не гатовы яго ўзяць, а тым болей распарадзіцца без шкоды для ўласнай жаноцкасці.

Ёсць у мяне адзін даўні верш, я працытую два яго апошнія радкі:

Дазвольце слабай стаць жанчынай,
Каб слабасць я перамагла.

Часам задумваешся: а ці трэба яе, слабасць, перамагаць? Ці трэба пераймаць ад нашых мужоў, каханых, сяброў не самыя лепшыя іх рысы,— прагматычнасць, эгаізм, жорсткасць, грубасць? Па сутнасці мы розныя істоты. Так што і не папялушка жанчына, і не прынцэса... Проста — жанчына!

— Дзякую за гутарку.

НА ЗДЫМКУ: Галіна КАРЖАНЕЎСКАЯ з дачкой Насцяй.

Фота У. КРУКА.

ВЫРАШАЮЦЦА СКЛАДАНЫЯ ПРАБЛЕМЫ

Як праверыць якасць металу ў цяжкадаступных месцах дэталі, куды не дабрацца ніякімі дэфектаскопамі? Для спецыялістаў вытворчага аб'яднання «Бабруйскшына» гэтае складанае пытанне перастае быць невырашальным. Вучоныя магілёўскага аддзялення Інстытута фізікі АН БССР распрацавалі і ўкараняюць цяпер на прадпрыемстве прабаадборнік для спектральнага аналізу.

Варта дакрануцца да дэталі спецыяльным электродам, як на ім тут жа асядае вельмі тонкі слой выпаранага металу. Гэтага дастаткова, каб у заводскай лабараторыі змаглі правесці дакладную дыягностыку.

З уводам лабараторыі завадчане набылі новыя магчымасці ў барацьбе за якасць прадукцыі. Раней, напрыклад, пусціўшы ў работу атрыманы ад сумежнікаў металакорд, яны толькі па рэкламацыях маглі даведацца, што якасць шын пацярпела з-за дрэннага металічнага пакрыцця «арматуры» кола. Цяпер становішча мяняецца. Заслон браку паставіць уваходны спектральны кантроль атрымліваемага металакорду.

Сёння, калі жыццё прымушае работнікаў вытворчасці ўсё часцей звяртацца за дапамогай да навукі, роля кожнага даследчага цэнтра ў абласным горадзе ў многа разоў узрастае. Як і на «Бабруйскшыне», фізікі адкрылі спектральныя лабараторыі ва Усесаюзным навукова-даследчым інстытуце «Строммашына», на магілёўскім маторарамонтным заводзе Дзяржаграпрома БССР, дзе наладжаны эфектыўны кантроль якасці выпускаемай прадукцыі, прыгоднасці ачышчаных маслаў. У Магілёўскім вытворчым аб'яднанні «Хімвалакно» асвойваюцца іонаплазменныя тэхналогіі ўмацавання рэжучага інструмента, дэталей ніцепрацяжных прыстасаванняў, ахоўы абсталявання, якое працуе ў агрэсіўным асяроддзі. Укараняюць вучоныя і лазерную тэхніку, матэматычныя праграмы для камп'ютэрнай апрацоўкі інфармацыі, а з нядаўніх часоў глыбей сталі займацца і праблемамі, звязанымі з аварыяй на Чарнобыльскай АЭС, — у аддзяленні створана лабараторыя радыехімічнай экалогіі.

— Не аслабляючы даследаванняў фундаментальнага характару, мы ўсё больш займаемся прыкладнымі работамі, — гаворыць дырэктар аддзялення, доктар фізіка-матэматычных навук Усевалад Радзько.— Доля гаспадарчых дагаворных работ, якія выконваюцца для прадпрыемстваў Беларусі, за апошнія тры гады павялічылася з 33 да 63 працэнтаў. З іх амаль кожная трэцяя прызначана для Магілёва і вобласці. Выгада тут узаемная. Такі курс добра адбіваецца і на фундаментальных даследаваннях, якія не заўсёды можна забяспечыць дастатковымі сродкамі. Частку грошай, зробленых па гаспадарчых дагаворах, выкарыстоўваем для матэрыяльнай падтрымкі даследаванняў па інтэгральнай і валаконнай оптыцы, іншых важных напрамках фізікі. Цяпер мы ўсё больш пераконваемся ў неабходнасці стварэння свайго інжынернага цэнтра для больш аператыўнага ўкаранення навінак.

ПАДТРЫМЛІВАЮ АД ШЧЫРАГА СЭРЦА

ДЗЕ ЧАЛАВЕК нарадзіўся, тое месца яму і мілае. Вось так і мне любая мая Бацькаўшчына—Беларусь. Ваенны віхор занёс мяне ў туманную Англію, з таго часу прайшло ўжо болей сарака гадоў. Але, жывучы на чужыне, я ніколі не траціў сувязі са сваім народам, з родным краем. Падтрымліваць гэтую сувязь мне дапамагае і «Голас Радзімы», які я чытаю з 1956 года. Спачатку газета мне не вельмі падабалася, бо ў ёй было шмат злых атак і нападаў на паваенную эміграцыю. Нас лічылі за «кучку рэнегатаў і здраднікаў» свайго народа, «рознага роду калабарантаў». А пра той факт, што некаторыя гэтыя «рэнегаты» былі да вайны вядомымі і заслужанымі камуністамі і камсамольцамі, ахвярна змагаліся за Савецкую ўладу ды пасля былі фальшыва абвінавачаныя як «ворагі народа» і трапілі ў «яжовыя рукавіцы», прайшлі праз пекла сталінскага тэрору і рэпрэсій, вось пра гэта нават успаміну не было. У лік «ворагаў народу» былі залічаны многія аўтарытэтныя вучоныя, акадэмікі, пісьменнікі, палітычныя і ваенныя дзеячы, і ў пераважнай большасці яны былі зліквідаваны зусім беспадстаўна і незаконна яшчэ ў 30-х і 40-х гадах. Сярод сталінскіх ахвяр было многа маіх родных і сваякоў, пераважна шматпакутных сялян (уключаючы маю маці, якая цяпер пасмяротна рэабілітавана), але былі і высокаадукаваныя інтэлігенты і афіцэры Чырвонай Арміі, як, напрыклад, Ражанец Даніла. У першую сусветную вайну—лётчык, ён прымкнуў да бальшавікоў у 1917 годзе, а ў 1937-м быў арыштаваны і загінуў у НКУС. Мяне перад вайною таксама цягалі па допытах, таму што сваякі былі «ворагамі народа».

Мне прыкра аб гэтым пісаць, але на душы робіцца чорна, калі ўспомніш гаротнае дзяцінства альбо прачытаеш у газеце «Голас Радзімы» пра горкі лёс і трагічны канец жыцця нашых слаўных дзеячаў: Чарвякова, Жылуновіча, Галадзеда, Ігнатоўскага, Гарэцкага, Дварчаніна, Язэпа Адамовіча і многіх іншых, імёны якіх цяпер ачышчаны ад кляйма шпіёнаў і здраднікаў. З іх зняты ўсе абвінавачванні, і самі яны рэабілітаваны як сумленныя людзі. За гэта мы шчыра дзякуем Савецкаму ўраду на чале з Міхаілам Гарбачовым, дзякуем за яго гуманныя адносіны да былых ахвяраў сталінізму.

Перабудова, абноўлены гуманітарны падыход і трактаванне сусветных праблем сучасным Савецкім урадам выклікалі да яго вялікую цікавасць і павагу ва ўсіх людзей свету. Я веру, што Савецкая дзяржава развяжа ў будучыні вузлы сваіх эканамічных і экалагічных праблем, у тым ліку і трагедыю чарнобыльскай катастрофы.

Цяпер у вашай газеце друкуецца шмат артыкулаў аб духоўным адраджэнні беларускага народа, аб яго занядбанай роднай мове і культуры; дыскутуюцца мэты і спробы, як гэтую недарэчнасць выправіць, каб выратаваць нацыю ад згубы.

Вялікія змены і рэформы, што цяпер адбываюцца ў Савецкім Саюзе з ініцыятывы Камуністычнай партыі і яе лідэра Міхаіла Сяргеевіча Гарбачова, ускалыхнулі ўвесь свет і асабліва эміграцыю. Часам нам здаецца, што стаўся нейкі цуд. Дзякуючы публічнасці, савецкія газеты пачалі пісаць адкрыта, што падчас панавання сталінскага тэрору і рэпрэсій былі знішчаны мільёны невінаватых людзей з розных слаёў насельніцтва. Газета «Голас Радзімы» піша на сваіх старонках не толькі пра Хатынь, але і пра Катынь і Курапаты і іншыя жахлівыя месцы гібелі невінаватых людзей. Аб гэтым раней жыхары СССР нават шаптаць баяліся з-за страху арышту. Тыя, што асталіся жывымі і дачакаліся лепшага часу, былі звольнены з лагераў і турмаў, рэабілітаваны і сталі паўнапраўнымі грамадзянамі. Быў справядліва асуджаны брэжнеўскі перыяд застою эканомікі і экалагічнай нядбайнасці.

Коратка гаворачы, пачалася перастройка - перабудова палітычнага і эканамічнага ладу і жыцця савецкіх людзей. Прыйшлі новыя кіраўнікі ўрада, абнавіліся кіруючыя органы партыі. Яны ўважліва прааналізавалі палітычнае і эканамічнае становішча ў дзяржаве і прыйшлі да высновы, што былі груба парушаны ленінскія прынцыпы дзяржаўнага ладу, што сацыяльны і эканамічны пошук ёсць вельмі павольны і Савецкі Саюз пляцецца ззаду за капіталістычнымі краінамі. Мне бачыцца, што ў вас робіцца многае для таго, каб стала іншым жыццё грамадства, даць яму сапраўдную свабоду.

У міжнародных адносінах таксама былі прадпрыняты адпаведныя захады, каб спыніць варожасць і антаганізм, наладзіць супрацоўніцтва і ўзаемную пашану паміж рознымі краінамі, змянілася стаўленне да эміграцыі. Кожнаму вядома: лепей мець прыяцеляў, чым ворагаў. Новую палітыку Савецкага ўрада, яго маральныя і гуманітарныя вартасці я падтрымліваю ад шчырага сэрца. Таксама яе падтрымліваюць, як я бачу з газет і з радыё, усе цывілізаваныя людзі Еўропы і Амерыкі і ўсяго свету.

З пашанай

А. ФЕДАРОВІЧ.

Англія.

У НАС ЁСЦЬ НЕШТА БОЛЬШАЕ

Прабыўшы большую частку свайго жыцця за мяжой, дажыўшы да глыбокай старасці, я магу смела сказаць, што з кожным годам усё больш і больш пераконваюся ў вялікіх душэўных уласцівасцях свайго народа, у яго высокай духоўнай культуры, у прыгажосці і вобразнасці яго мовы. Ілюстрацыяй гэтага можа служыць артыкул духаборкі Элейн Падавінікавай, які я нядаўна прачытаў у часопісе Саюза духоўных абшчын Хрыста «Искра». Разам з мужам і трыма дзецьмі яна зрабіла паездку ў Савецкі Саюз, дзе яны правялі тры тыдні, наведалі сваякоў Элейн, прысутнічалі на вяселлі аднаго з іх. Э. Падавінікава падрабязна расказвае аб знаходжанні сваёй сям'і на Радзіме продкаў, якія пакінулі яе амаль сто гадоў назад. Валодаючы талентам назіральнасці, яна праўдзіва і прыгожа апісвае свае ўражанні ад наведання Савецкага Саюза, ад сустрэч з родным ёй народам.

Рускія людзі, духаборы ў Канадзе, захавалі на чужыне сваю мову, духоўную культуру вялікага народа, цудоўна разумеюць людзей роднай ім зямлі. Элейн піша, што, калі яна села ў самалёт, які пакідаў СССР з аэрадрома Шарамецьева, ёй было вельмі цяжка прывыкаць зноў да англійскай мовы. Яна валодае ў роўнай ступені мовай як рускай, так і англійскай, але ёй усё ж лягчэй гаварыць з рускімі па-руску. Ужо знаходзячыся ў Англіі, яна піша, што хаця народ англійскі добры, ставіцца да іх пасяброўску, і мова яго ім звыклая, але ім не хапала таго, што яны адчувалі ў СССР. «Там, — піша Элейн, — мы адчувалі асаблівую цеплыню, нешта яднала нас, дазваляючы зразумець душу народа. Знаходзячыся ў вагоне англійскага поезда, я назірала за публікай. Не было тут жывой размовы паміж незнаёмымі людзьмі, якія дзеляцца з вамі сваімі думкамі, стараюцца ўслужыць, як гэта звычайна бывае на Радзіме».

Перад ад'ездам з Савецкага Саюза Элейн хацела запомніць важныя для яе вобраз краіны, пазнаёміцца з «тыповым савецкім чалавекам». Па дарозе на аэрадром Шарамецьева яна разгаварыла з шафёрам таксі, былым маракам, які за час сваёй марской службы пабываў і ў Канадзе, і ў Амерыцы, сустракаўся з людзьмі розных нацыянальнасцей. Ён перакананы, што большасць людзей вызначаюцца дабратой і дружалюбна ставяцца да іншых, калі і тыя да іх гэтак жа прыхільныя. На яго думку, многія інтарэсы людзей на Захадзе і Усходзе супадаюць, і ўвогуле ўсе імкнуцца да агульнай мэты: мірнага і шчаслівага жыцця. Таму ён глядзіць даволі аптымістычна на будучыню чалавецтва. Малады чалавек адзначыў, што нягледзячы на многія негатыўныя бакі жыцця ў СССР, ён упэўнены: «У нас ёсць нешта большае!» І таму ніколі не згадзіўся б перабрацца ў капіталістычную краіну, змяніць сваё жыццё, асабліва цяпер, калі жанаты і мае маленькую дачку. Гэты шафёр не камуніст, бо адчувае сябе не падрыхтаваным да гэтага. Але ён яшчэ малады, усё ў яго наперадзе, і ён спадзяецца, што з гадамі будзе ўцягнуты ў палітыку, таму што горача верыць у перамогу сацыялізму.

«Так вось, зусім выпадкова, піша Элейн Падавінікава, маё страснае жаданне здзейснілася. Вось ён: тыповы, свядомы, сямейны малады чалавек, які верыць у станоўчыя якасці чалавецтва і ў цудоўныя магчымасці будучыні, у стварэнні якой ён абавязаны прымаць актыўны ўдзел, як і ўсе разумныя людзі. Гэтае ўражанне застанецца ў мяне на ўсё жыццё!»

Эразм ЛЯВІЦКІ.

Аўстралія.

Заняткі па беларускай мове ў Нававполацкай сярэдняй школе № 5 вядзе настаўніца Вольга ЗАЯЦ.
Фота А. ТАЛОЧКІ.

КАБ НЕ ПАМЕРЛА МАТЧЫНА МОВА

Ваша пісьмо, прызнацца, мяне вельмі здзівіла і расчуліла, таксама як і першы прыход газеты паўтара года назад. Мне прыемна, што там, на Радзіме, хтосьці ўспамінае і пра мяне. Гэта яшчэ адзін знак тых добрых перамен, якія адбываюцца ў савецкім грамадстве.

Газеты атрымліваю рэгулярна, ідуць яны больш двух тыдняў. Чытаю іх з прыемнасцю і захапленнем. «Голас Радзімы» — адзінае выданне, што прыходзіць да мяне на роднай мове. Найбольш цікавымі з'яўляюцца для мяне матэрыялы аб гістарычным мінулым Беларусі, нацыянальнае пытанне і праблемы беларускай мовы. З праблемамі мовы я сутыкнулася яшчэ ў 1974 годзе, калі праходзіла практыку ў адной з мінскіх вячэрніх школ. Было нялёгка працаваць, а яшчэ больш крыўдна, калі трэцяя частка вучняў пакідала клас па той прычыне, што беларускую мову не разумее і вывучаць не жадае. І мы, будучыя настаўнікі, задавалі сабе пытанне: а навошта і мы яе вывучаем, гэтую мову, на якой у горадзе ніхто не размаўляе, якую чуем толькі па радыё ды ў вёсцы? А тым часам вёскі пусцелі, паміралі нашы бабулькі, якія помнілі і спявалі такія дзіўныя меладычныя песні. А мы станавіліся гарадскімі жыхарамі і, прыязджаючы дадому, размаўлялі «па-гарадскому». Ці можна вярнуць усё, што згублена, канула ў забыццё? Вядома, не. І таму трэба нам усім разам зрабіць магчымае і немагчымае, каб не памерла наша родная матчына мова, каб не была аднесена ў адзін рад з лацінскай.

Зараз крыху аб сабе. Вось ужо пятнаццаць гадоў я жыву ў Туніскай рэспубліцы. Муж мой, Тахар Фрэдж, вучыўся ў Мінскім політэхнічным інстытуце. Знайсці работу ў сталіцы не вельмі лёгка. І таму муж пачаў працаваць на поўдні краіны ў якасці інжынера ў кампаніі па здабычы фасфату.

У нас трое дзяцей: Рустаму — чатырнаццаць, Іскандэру — дзесяць, Надзі — сем гадоў. Старэйшы вучыцца ў ліцэі, а малодшыя — у пачатковай школе. Тут поўнае абучэнне складае 13 гадоў. Усе мае дзеці размаўляюць па-руску. У сталіцы ў культурным цэнтры (савецкім) ёсць курсы для дзяцей па вывучэнню рускай мовы, але мы жывём за 400 кіламетраў ад яе.

Я не працую, хаця і маю вышэйшую філалагічную адукацыю. У Тунісе не вывучаюць рускую мову ў школах, таму для мяне работы няма. Гэта я лічу недахопам у дзейнасці нашай дыпламатычнай службы: у Тунісе пражывае каля 200 савецкіх жанчын, і ў кожнай у сярэднім па двое дзяцей. Многія з нашых жанчын працуюць, асабліва тыя, хто жыве ў сталіцы. У асноўным гэта выкладчыкі спорту. Прыкладна раз у тры гады езджу да маці. Летась вясной да мяне прыязджала сястра, якая жыве ў Мінску. Я таксама вельмі люблю гэты горад. І заўсёды з радасцю і нецярпеннем чакаю сустрэчы з ім, бо ён «для мяне на ўсёй зямлі адзіны», як сказаў пра Мінск П. Панчанка.

Але калі гаварыць пра Радзіму, то ў маім уяўленні гэта перш за ўсё тая невялікая вёска Беразіно на беразе ракі, дзе прайшлі мае дзіцячыя і юнацкія гады, тыя могілкі, дзе спяць мае сваякі і аднавяскоўцы.

Дзеці мае таксама вельмі любяць Беларусь. Апошні раз я была на Бацькаўшчыне два гады назад. З дзецьмі хадзіла на рэчку, у лес па грыбы і ягады. Аб гэтым магу расказваць гадзінамі. Тут зямля маіх продкаў. Усе мае суайчыннікі, напэўна, згодзяцца са мною, калі я прывяду такія радкі з М. Лужаніна: «Жыло, жыве і жыць застанецца тут маё сэрца...»

Галіна ФРЭДЖ.

Туніс.

ЛИСТАЯ ПОДШИВКИ «РУССКОГО ГОЛОСА»

ТАКИМ БЫЛО НАЧАЛО

В США, в Нью-Йорке, на 16-й стрит, в доме № 130, и сегодня размещается редакция газеты «Русский голос». Три года назад это издание наших соотечественников отметило свое 70-летие. «Много лет назад газета объединила тысячи белорусов, украинцев и русских, оторванных от Родины и вынужденных жить вдали от нее», — писалось по этому поводу в нашем приветствии редакционному коллективу и Комитету «Русского голоса». Это действительно так: и по сей день читателями «Русского голоса», оказывающими ему серьезную материальную поддержку, являются не только русские, но и украинцы, и белорусы. Мы вправе гордиться такими людьми, как Владимир Минкевич, Константин Радзи, Александр Смолей, Федор и Ольга Климович и многими другими американскими белорусами, при активной помощи которых выходил и выходит «Русский голос». Много добрых патриотических дел на счету Комитета «Русского голоса», и одно из самых ярких — создание культурного проекта Арров-парка. В результате его осуществления в Арров-парке были установлены памятники А. Пушкину, Т. Шевченко, Янке Купале и Уолту Уитмену.

В «Библиотечке «Голасу Радзімы» готовится к изданию книжка журналистки Г. ЕВДОКИМОВОЙ, посвященная «Русскому голосу». Предлагаем вниманию читателей отдельные разделы из нее.

В конце XIX и особенно в начале бурного XX века в Америку устремились потоки эмигрантов со всех концов планеты. Вот что сообщала пресса США: в Америке проживает 13 703 987 человек, родившихся за границей. Среди них большое количество русских, украинцев, белорусов, литовцев, представителей других национальностей, населявших тогда Российскую империю. Они ехали с надеждой найти работу, скопить денег и вернуться домой. Но, как свидетельствует та же пресса, эти люди оказались в невероятно трудном положении: без знания языка страны, без определенной профессии они были потерянными, запуганными и в конце концов утратившими всяческие надежды. Как воздух, им нужен был верный советчик, друг, помощник.

Группа энергичных, инициативных людей, выходцев из России, Белоруссии и Украины, взялась за создание своей русской газеты.

1 февраля 1917 года начал свой путь в историю «Русский голос». Редакция газеты, обращаясь к читателям, заверяла: «С первых дней своего существования «Русский голос» станет на защиту интересов широких масс. Он раньше других будет отзываться на нужды наших соотечественников, разбросанных по всем уголкам и закоулкам США».

Со всех уголков США: из шахт Пенсильвании и Вирджинии, с заводов и фабрик Детройта и Чикаго, с полей Висконсина и Калифорнии — летели в редакцию «Русского голоса» благодарственные письма: «Спасибо за поддержку! Обязательно присылайте газету!» Рабочие и фермеры, люди неимущие и остро нуждающиеся делились горестями и редкими радостями, разыскивали друг друга, родных и близких, затерявшихся в огромном обетованном американском «рае». Писали обо всем, что чувствовали и видели: о жизни на фабрике, в мастерской, в шахте, в лесу и дома. Задавали массу волновавших их вопросов. «Русский голос» не оставлял без внимания ни одно письмо своего читателя.

Через десять месяцев после выхода первого номера «Русского голоса» Америка узнала, что в России произошло нечто невероятное: грянула социалистическая революция. Русско-белорусская колония приветствовала революцию и встала на сторону Советской республики...

«Русский голос» информирует читателей о том, какие события происходят в молодой Республике Советов, как живет родной народ. А Родина переживала тяжелые испытания: гражданская война и иностранная интервенция разорили и обескровили страну, экономика пришла в упадок, советский народ не только держал экзамен на выживание, но он еще и верил в свое будущее, отстаивал идеалы революции.

В те годы создавались различные просветительские русские общества. В Мейнарде открывается общество «Самообразование», в Нью-Йорке — «Наука», то же самое — в Бронксе, Бостоне, Чикаго, Ну[illegible]ке, Бруклине, Гринпойнте. [illegible] цель — самообразование и взаимопомощь, в которых остро нуждались наши далекие земляки. Подтверждение тому — хотя бы это письмо Д. Игнат[illegible]вича, приехавшего в Амер[illegible] из Западной Белоруссии: «[illegible] работал в крупной компании, где потерял здоровье. Больше работать не могу, средств нет. Помогите, отзывчивые русские люди, кто чем может. Дайте стать на ноги!» И «Русский голос» помогал, по-прежнему оставаясь страстным просветителем и неутомимым организатором. На его страницах — все новые и новые обращения: «Нам необходимо создать Русские народные дома и библиотеки! В Кембридже уже собрано 2 000 долларов. Товарищи, жертвуйте книги и деньги для библиотек, ибо сеять знания можно только посредством книг!»

В Нью-Йорке, в клубе на 6-й авеню, — собрание. Его участники единодушно решают начать строительство Русского народного дома. В нем должны работать библиотека и читальный зал, детский театр, хор, оркестр. Автор корреспонденции «Русский дом» А. Худяков пишет: «Русский дом нужен тем, кто хочет побывать «у себя» на Родине, в американской России. Пусть этот дом сооружается теми, чья Родина — вся великая Россия, кто называет себя русским, кто гордится своим происхождением...»

Пройдет не так уж много времени, и в «Русском голосе» появится такое сообщение: «В небольшом городке штата Коннектикут, Норвиге, организован одиннадцатый по счету Русский рабочий отдел, обзавелся хорошим помещением...»

Жизнь убедила наших соотечественников в необходимости единения и совместной работы всех клубов, просветительских организаций, молодежных и музыкальных коллективов. В Филадельфии создается оргкомитет по подготовке к съезду выходцев из России, представляющих различные прогрессивные организации. Его секретарем становится А. Куриловмч, белорус по происхождению. Он обращается к читателям «Русского голоса» с призывом активно включиться в работу по подготовке съезда: «Хочется верить, что этот съезд вольет в нашу жизнь новую и славную струю единения и братской солидарности».

Публикации «Русского голоса» говорят о том, как газета выполняла еще одну благородную роль, становясь связующим звеном между американцами и нашими соотечественниками, живущими в США. Распространяя всевозможные небылицы о молодой Стране Советов, американская пропаганда пыталась посеять панику в сердцах выходцев из России. Уже тогда начал создаваться «образ врага». Всему этому противостоит «Русский голос». На его страницах того времени мы находим обращение «Союза русских журналистов в Америке», который призывает соотечественников не верить ложной и злостной кампании, предпринятой буржуазной прессой против рабоче-крестьянского правительства Советской России, и открыто выразить свою непоколебимую веру и преданность Родине. В ответ на призыв 26 марта 1921 года в Нью-Йорке — демонстрация против блокады лжи о Советской России.

На Родине идет упорная борьба с тяжелым наследием царской России — безграмотностью, голодом, болезнями, восстанавливается разрушенное и истощенное хозяйство. Обо всем этом знают читатели «Русского голоса», ибо нет ни одного события, ни одной проблемы, на которые не откликнулась бы газета. В каждом номере — рубрики: «Вести с Родины», «В советской деревне», «Письма из Советской России», «Как живут народы СССР». 10 мая 1923 года несколько газетных полос было посвящено Белоруссии. Читатели познакомились с историческим обзором, узнали о первых шагах науки, образования, медицины, культуры в некогда отсталом, заброшенном крае. Чуть раньше в Америке состоялось открытие первой большой выставки российских плакатов. Она дем[illegible]трировалась в Нью-Йорке [illegible]редставляла все стороны жизни многонациональной страны СССР. «Русский голос» рассказал о громадном успехе выставки: понять, что происходит в Советском Союзе, [illegible]мились не только наши зе[illegible]ки. Поэтому выставка интересовала буквально всех.

Постепенно газета приобретает все большую остроту, рассказывает о безработице, о голодных и бездомных в богатой Америке, о бастующих моряках, портных, артистах, о кризисе, захлестнувшем металлургическую промышленность, другие отрасли. Но взоры наших соотечественников по-прежнему обращены к Родине. Что там? Как там? Ответы не всегда радостны. Страна ведет решительный поход за ликвидацию неграмотности: тысячи детей пришли в школы, но нет бумаги, тетрадей, карандашей. «Русский голос» призывает читателей помочь школьникам России. В ответ — тысячи посылок уходят из США в родной край.

Галина ЕВДОКИМОВА.

(Продолжение следует).

В КОНЦЕ прошлого года в Минске прошел конкурс среди мужчин «Обаяние-89», организованный городским клубом творческой молодежи. Из 350 претендентов до полуфинала дошли лишь семь человек: то ли слишком высокими были требования к конкурсантам, то ли довольно низок уровень подготовки его участников. Судя по причинам, побудившим провести такой конкурс, последнее предположение отнюдь не безосновательно.

СТАНЕТ ЛИ СВИТА ИГРАТЬ КОРОЛЯ?

— Думаю, не выдам тайны, — говорит один из организаторов конкурса О. Герасимов, — если скажу, что подавляющей части молодежи не хватает воспитанности, духовности. На первом месте у многих молодых людей культ силы, а не разума. Посмотрите на толпы слоняющихся без дела подростков, с восхищением разглядывающих мускулистых суперменов на низкопробных фотопродукциях. С каким благоговением они увиваются вокруг продавцов этих «шедевров»! А тут еще кинофильмы, газетные публикации, телепередачи, призванные, казалось бы, осуждать «негатив». Очень часто подросток, не приученный обременять себя мыслительной деятельностью, черпает из них то, до чего бы сам не додумался. При этом чаще всего ничего положительного в противовес ему не предлагается. Вот мы и решили восполнить этот пробел: показать ребятам обаятельного молодого человека, сильного и ловкого, интеллектуально развитого, целеустремленного. При отборе кандидатур и в дальнейшей их подготовке нам помогали не только активисты клуба — артисты, художники, режиссеры, но и лингвисты, психологи, спортсмены. Программа была насыщена выступлениями профессиональных певцов, музыкантов, танцоров и акробатов.

Концертные номера не только помогли нам сплести конкурс воедино, — продолжает Герасимов. — Они привнесли в него элемент праздничности, создали атмосферу доброжелательности и психологической открытости, дав участникам конкурса возможность полнее раскрыться талантам.

Победителем конкурса, любимцем публики стал Игорь Смирнов. Ему 32 года, женат, имеет двухлетнего сына, работает в Минском научно - производственном объединении «Интеграл». Увлекается творчеством А. Грина. Главными этапами своей подготовки к конкурсу считает занятия и выступления в народном театре, в который пришел после школы. После поездки в Югославию (а это завоеванная им главная награда «Обаяния») он начнет готовиться к участию во всесоюзном конкурсе, а также будет встречаться с молодежью, участвовать в телевизионных передачах.

Короче говоря, хотя цилиндр «мистера Икса» и не шапка Мономаха, но ноша тоже не из легких. Ведь королем ты становишься лишь тогда, когда в свите находятся твои последователи. Будут ли?

Вера ПОЛЛО. (АПН).

Ежегодно Минское профессионально-техническое училище № 93 готовит свыше 500 специалистов для швейных фабрик республики. Чтобы стали девушки мастерами своего дела, в учебном заведении созданы необходимые условия. С помощью опытных наставников воспитанницы постигают основы конструирования, материаловедение, технологию изготовления одежды и многие другие премудрости будущей профессии.

НА СНИМКАХ: в одной из мастерских училища; эти модели платьев созданы учащимися профессионально-технического училища.

Фото Ю. ПАВЛОВА.

ІНТЭРВ'Ю З КАМПЕТЭНТНЫМ СУБЯСЕДНІКАМ

АД ЧАГО БАЛІЦЬ ДУША КІНАПРАКАТЧЫКА

З НАЧАЛЬНІКАМ ГАЛОЎНАГА ЎПРАЎЛЕННЯ КІНЕМАТАГРАФІІ І ВІДЭААБСЛУГОЎВАННЯ БССР Адамам ГУРСКІМ ГУТАРЫЦЬ НАШ КАРЭСПАНДЭНТ Таццяна АНТОНАВА

— Калі меркаваць па паведамленнях прэсы, то савецкае кіно імкліва губляе гледача. Такая самая сітуацыя, відаць, і ў Беларусі. Як вы расцэньваеце гэты факт!

— Так, у нас у Беларусі кіно губляе свайго гледача. Няўмольная статыстыка — сведчанне гэтага працэсу. Сярэднестатыстычны глядач у БССР у 1988 годзе хадзіў у кіно 11,9 раза, а ў мінулым — 11,1. Тэндэнцыя даволі непрыемная, я лічу, як для самога кінематографа, так і для нас, кінапракатчыкаў. Але драматызаваць сітуацыю ўсё ж не варта. Яна агульная практычна для ўсіх кінематаграфічных дзяржаў. Ва ўсім свеце вось ужо 30 гадоў падае наведвальнасць кінатэатраў. І гэта заканамерны працэс. Цяпер, напрыклад, у краінах «агульнага рынку» лічыцца нармальным паказчык наведвальнасці 2—4 разы ў год. Трэба ж улічваць, што кіно ўваходзіць у наша жыццё ўсё часцей праз дамашні экран — да нашых паслуг касмічная тэлесувязь, сцвярджае сябе відэа, нарэшце, кабельнае тэлебачанне. Таму кінатэатр мусіць мяняць сваё аблічча адпаведна тым зменам, якія адбыліся ў жыцці. Сацыёлагі, напрыклад, лічаць, што кінатэатр сёння — гэта своеасаблівы цэнтр адпачынку мікрараёна. Асноўная частка глядзельнай залы — моладзь. А кола яе інтарэсаў — хочам мы таго ці не—спорт — секс — палітыка — музыка.

Бясспрэчна, каб у гэты кангламерат трапіў фільм, ён павінен быць у шмат разоў больш яркім і прывабным, чым раней.

— Скажыце, а што з сябе ўяўляе кінасетка рэспублікі!

— Усяго ў рэспубліцы 204 кінатэатры, якія пастаянна дзейнічаюць. Безумоўна, для нас гэта вельмі мала. Праўда, адсутнасць кінатэатра ў тым ці іншым раённым горадзе, мястэчку не азначае, што мясцовыя жыхары там не ходзяць у кіно. Фільмы дэманструюцца ў клубах, на прадпрыемствах, усюды, дзе ёсць стацыянарныя кінаўстаноўкі. Усяго ж у Беларусі 10 768 кінаўстановак. Сярод іх 7 440, дзе прадаюцца білеты. Астатнія — ведамасныя. Яны належаць прадпрыемству або ўстанове, там стужкі паказваюцца гледачам перыядычна, скажам, па вечарах у выхадныя дні. Можа ўзнікнуць пытанне, чым звычайныя кінаўстаноўкі адрозніваюцца ад ведамасных. Па-сутнасці, нічым, акрамя рэжыму работы. З 7 440 кінаўстановак у нас 1 394 знаходзіцца ў горадзе, 6 046 на вёсцы.

Увогуле кінасеткай ахоплена ўся тэрыторыя Беларусі. І мы некалі гэтым моцна ганарыліся. Але, як я ўжо гаварыў, нават неблагія, на наш погляд, кінатэатры маральна ўстарэлі, яны не адпавядаюць патрабаванням гледачоў. І ў перспектыве ў нас — кардынальная перабудова ўсёй кінасеткі, абнаўленне яе матэрыяльнай базы.

Сёння мы ўжо адмовіліся ад вялікіх залаў, дзе адначасова глядзяць фільм больш за тысячу чалавек. Будуем такія кінатэатры, дзе, акрамя дзвюх, трох залаў, ёсць і відэакафэ, дыскатэка, дзе ёсць магчымасць людзям пагаварыць. Такі, напрыклад, абноўлены кінатэатр «Перамога» ў Мінску. Гэта своеасаблівы цэнтр адпачынку, куды можна прыйсці з сям'ёй і дзе кожны яе член будзе адчуваць сябе нармальна. Скажам, бацькі пойдуць на кінафільм, старэйшыя дзеці — у відэакафэ. Праўда, можа ўзнікнуць пытанне: а калі дзеці маленькія і іх няма з кім пакінуць дома? У гэтым выпадку мэтазгодна было б арганізаваць дзіцячы пакой у кінатэатры, дзе малыя маглі б пагуляць, пакуль бацькі глядзяць фільм. Так што дзейнічаць і перабудоўвацца будзем у гэтым напрамку.

— Дарэчы, пра дзіцячую, юнацкую аўдыторыю. Ці існуе ў нас рэгламентацыя фільмаў па ўзроставых катэгорыях! Па якіх крытэрыях той ці іншы фільм можа быць забаронены пракатам для паказу «дзецям да шаснаццаці гадоў»!

— На жаль, сістэма адбору кінапрадукцыі ў нас для дзіцячай і падлеткавай аўдыторыі бачыцца мне вельмі недасканалай. Фільмы дзеляцца толькі на дзве катэгорыі: да 16 гадоў і для астатняй аўдыторыі. Яшчэ не так даўно ханжаская мараль дыктавала забарону для дзяцей і падлеткаў любога кінатвора, дзе хлопец цалуе дзяўчыну... Мінула няшмат часу, і наша разняволеная грамадская мараль стала лічыць, што падрастаючаму пакаленню варта з дзяцінства ведаць усё пра секс, эротыку, пра жорсткасці жыцця. Маўляў, на Захадзе дзеці растуць не ў вакууме. Хаця, напрыклад, у Францыі, наколькі я ведаю, існуе камісія пры Міністэрстве культуры, у якую ўваходзяць спецыялісты-псіхолагі і сацыёлагі, якія строга дазіруюць жорсткасць і той самы секс для самых розных катэгорый юных гледачоў. Падлеткам, я ведаю, быў забаронены прагляд нашага фільма «Ідзі і глядзі». Матывацыя — залішняя жорсткасць.

Нашы дзеці цяпер глядзяць амаль тое самае, што і дарослыя. На ўсю рэспубліку мы маем мізэрна мала спецыялізаваных дзіцячых кінатэатраў. Па аднаму ў вобласці.

— Дык, мусіць, кінапракату ўся гэта «клубнічка», «чэрнуха» ў кінематографе, на якую кінуўся «цнатлівы» савецкі глядач, неблагі сродак прыцягнення публікі!

— Кінапракат стаіць у цэнтры ланцужка, які аб'ядноўвае фільм з публікай. Мы якраз тыя, каго часцяком лаюць гледачы, па зусім зразумелай наіўнасці ідэнтыфікуючы пракатчыкаў са стваральнікамі фільмаў, і нам нярэдка перападае ад рэжысёраў, што мяркуюць, быццам пракатны лёс стужкі залежыць толькі ад нас. Мая думка, што кінапракатчык —

«АЛЬ-КІТАБ»— ТАТАРСКАЕ АБ'ЯДНАННЕ

Упершыню татары прыйшлі на беларускія землі больш як 700 гадоў назад. Самае буйное перасяленне татар на беларускія землі адбылося пасля разгрому Залатой Арды ў 1395 годзе.

Да 1939 года на тэрыторыі Заходняй Беларусі, Літвы і Польшчы жыло каля 6 тысяч татар, аб'яднаных у 19 рэлігійных абшчын, быў створаны культурна-асветніцкі саюз татар Польшчы. Ён выдаваў «Татарскі штогоднік», «Татарскае жыццё» і «Ісламскі агляд», меў свой музей і архіў. Дзейнічала 17 мячэцяў, выдавалася рэлігійная літаратура.

Змрочныя, цяжкія гады сталінскіх рэпрэсій не абыйшлі і наш народ. Многія беларускія татары, баючыся, што іх можа напаткаць лёс крымскіх татар, паехалі адсюль, некаторыя эмігрыравалі ў Амерыку, Аўстралію, краіны Заходняй Еўропы. Сярод іх было шмат інтэлігенцыі, духоўных асоб. Нацыянальная культура беларускіх татар, якая захоўвалася на працягу многіх стагоддзяў, прыйшла ў заняпад.

Сёння мы не можам больш мірыцца са знішчэннем культуры нашага народа. У Мінску і Гродне на сходах прадстаўнікоў беларускіх татар, якія праходзілі пад эгідай Беларускага аддзялення Савецкага фонду культуры, створана татарскае культурна-грамадскае аб'яднанне «Аль-Кітаб». Аб'яднанне мяркуе аднаўляць традыцыі дружбы, супрацоўніцтва татар і народаў, якія насяляюць Беларусь.

Аб'яднанне «Аль-Кітаб» вырашыла правесці пісьмовае апытанне беларускіх татар. Нас цікавіць: колькі нас і хто мы? У аб'яднанні створаны камісіі па гісторыі, культуры, па рабоце сярод моладзі, па пытаннях рэлігіі, міласэрнасці, умацавання сувязей з татарамі, якія жывуць у іншых месцах, у тым ліку і за мяжой.

Вырашана наладзіць цеснае супрацоўніцтва з грамадскімі татар[illegible]і арганізацыямі з іншы[illegible]радоў Савецкага Саюза і за мяжой, пачаць падрыхтоўку да юбілею — 600-годдзя пасялення татар на Беларусі, у Літве і Польшчы.

Мы звяртаемся з просьбай да Міністэрства культуры БССР, Таварыства аховы помнікаў гісторыі і культуры, Беларускага рэспубліканскага аддзялення Савецкага фонду культуры забяспечыць ахову помнікаў матэрыяльнай і духоўнай культуры беларускіх татар, надаць статус помнікаў драўляным мячэцям, што захаваліся ў Даўбучышках, Лоўчыцах і Навагрудку, забяспечыць іх аднаўленне і рэстаўрацыю.

Мы маем намер арганізаваць навучанне ўсіх жадаючых, і ў першую чаргу дзяцей, арабскай пісьменнасці і роднай мове, выпусціць сваё перыядычнае выданне.

Для правядзення ўсіх гэтых мерапрыемстваў, уключаючы адукацыю моладзі, будаўніцтва і рамонт мячэцяў, музеяў спатрэбяцца немалыя матэрыяльныя сродкі, якія мы плануем сабраць у нашых суайчыннікаў, прыватных асоб, устаноў, прадпрыемстваў і кааператываў. Таму хочам праз газету звярнуцца да ўсіх, каго цікавяць нашы сённяшнія справы і будучыя планы: калі ласка, па магчымасці дапамажыце нам. Просім грашовыя ахвяраванні пера сылаць **на рахунак № 702204 Белжылсацбанка г. Мінска з прыпіскай «Фонд Мінскага татарскага аб'яднання «Аль-Кітаб». Пішыце нам на адрас: 220090, г. Мінск, Лагойскі тракт, д. 27, кв. 77, Якубоўскаму Якубу Адамавічу; 220131, г. Мінск, вул. Мірашнічэнкі, д. 51, кв. 312, Канапацкаму Ібрагіму Барысавічу; 230032, г. Гродна, вул. Камарова, д. 28, кв. 2, Крыніцкаму Алі Мустафавічу.**

ФЕСТЫВАЛЬ ПОЛЬСКАЙ ПЕСНІ

У Віцебску завяршыўся рэспубліканскі тур II Усесаюзнага фестывалю польскай песні. Горад над Дзвіной цесна супрацоўнічае з польскім горадам Зялёна Гура: яны гарады-пабрацімы. Таму II Усесаюзны фестываль польскай песні зноў [п]ойдзе ў Віцебску. Але гэта будзецца ў ліпені ў амфітэатры «Форум», а рэспубліканскі конкурс прайшоў у зале Палаца культуры і тэхнікі прафсаюзаў. Сярод удзельні[ка]ў конкурсу — 20 салістаў-[ін]стру[мент]алістаў, 5 вакальных ансамбляў, 7 рок-груп і вакальна-інструментальных ансамбляў. Кожны ўдзельнік павінен быў выканаць дзве эстрадныя песні польскіх аўтараў. У праграме конкурсных выступленняў прагучалі папулярныя песні С. Краеўскага, Ч. Немена, В. Корча, А. Малішэўскага і інш.

З АПОШНІХ ВЕРНІСАЖАЎ

Адной са значных падзей пачатку года стала дабрачынная выстаўка скульптуры, якая праходзіла ў выставачных залах Беларускага навукова-даследчага інстытута тэхнічнай інфармацыі на праспекце Машэрава. Частка выручаных сродкаў будзе пералічана ў Беларускае аддзяленне дзіцячага фонду імя У. І. Леніна.

Яе ўдзельнікі — дзевяць скульптараў — ужо вядомыя майстры беларускага мастацтва: Э. Астаф'еў, Л. Давыдзенка, У. Слабодчыкаў, Г. Буралкін, Г. Гаравая, А. Кузняцоў, А. Мятліцкі, А. Фінскі, Л. Зільбер.

Выстаўка нясе ў сабе асноўныя рысы, якія вызначаюць беларускую скульптуру 70—80-х гадоў. Гэты шлях прасочвае пераход ад манументальнасці да работ камернага характару, ад гучнасці — да інтымных інтанацый, поўных праніклівага смутку ці заспакоенасці... Апавядальны пачатак, сюжэт уступілі месца распрацоўцы пластычнага матыву, пластычнай ідэі.

Арганізатары выстаўкі — Саюз мастакоў БССР і маладзёжнае гасразліковае аб'яднанне «Сістэма» Мінскага абкома камсамола Беларусі.

Л. САЛОДКІНА.

НА ЗДЫМКАХ: Г. БУРАЛКІН. «Ф. Скарына»; А. МЯТЛІЦКІ. «Сям'я»; Э. АСТАФ'ЕЎ. «Успаміны», «Велагонка».

гэта не толькі гандляр, які думае, як бы больш зручна прадаць тавар. Мы ў першую чаргу павінны думаць пра выхаваўчую ролю кінамастацтва, пра тое, як паднімаць узровень густаў аўдыторыі. Гэта зыходная пазіцыя, падкрэсліваю.

Мне б хацелася выказаць тут і сваю асабістую думку наконт «вольнасцей» у нашым кіно. Кінарэжысёры, быццам ашалеўшы ад свабоды, уседазволенасці, адсутнасці цэнзуры, дазваляюць сваім героям размаўляць на нецэнзурнай мове, з асалодай дэманструюць жывёльныя інстынкты на экране, проста смакуюць усе чалавечыя заганы, адмоўныя бакі нашага жыцця. Лічу, што гэта яўны перабор. Мастак, ствараючы свой твор, павінен несці і адказнасць за яго перад грамадствам. Я часта лаўлю сябе на думцы, што пасля прагляду фільма, дзе нават і гаворкі няма аб элементарнай прыстойнасці, маралі, выходжу спустошаны. Адпаведныя пачуцці, думаю, мае і глядач. Нездарма, відаць, «аб'еўшыся» гэткім духоўным пажыткам, устрывожаныя гледачы пішуць занепакоеныя пісьмы ў газеты, у кінапракат. Маўляў, што вы нам паказваеце? Такія пісьмы нас, па праўдзе, цешаць. Бо яны — сведчанні таго, што гледача не падмануць сурагатам мастацтва.

Мяркую, гэтыя пісьмы павінны быць успрыняты як сігнал трывогі і для стваральнікаў фільмаў. Бо ў рэшце рэшт замест чакаемага поспеху будзе поўны правал. Глядач, як кажуць, прагаласуе нагамі.

— Які фільм лічыцца акупным і які неакупным? Якія беларускія фільмы мелі найбольшы касавы поспех у пракаце?

— Калі фільм паглядзелі 18 мільёнаў гледачоў, ён цалкам акупіўся. У нас, дарэчы, акупляецца менш паловы ўсёй штогадовай кінапрадукцыі. 52 працэнты са 150 фільмаў штогадовай кінавытворчасці СССР збіраюць у пракаце да пяці мільёнаў гледачоў. На думку спецыялістаў, падобныя фільмы больш рэнтабельна было б не тыражыраваць і не пракатваць. Па сутнасці, гэта вытворчы брак. Якія характэрныя прыкметы такіх «твораў»? Бяздумная эксплуатацыя грамадска значнай тэмы (рэвалюцыя, Айчынная вайна, рабочы клас, літаратурная класіка), размытасць жанру, вяласць сюжэта, прыблізнасць, хадульнасць характараў і — галоўнае — банальнасць. (З гэтага разраду неакупных фільмаў я загадзя хачу выкрасліць творы, якія называюць цяжкімі фільмамі, гэта стужкі ўскладненай эстэтычнай структуры, выкладзеныя нязвычнай аўдыторыі мовай. Глядач, бывае, проста не дарос да такога фільма. Таму мы стараемся цяжкім фільмам даваць рэжым найбольшага спрыяння. І лічым, што якраз з такімі стужкамі павінен шмат працаваць кінапракат).

Сярод безумоўных лідэраў апошніх гадоў у гледачоў сталі дзве стужкі беларускіх кінематаграфістаў — «Белыя росы» Ігара Дабралюбава і «Мяне завуць Арлекіна» Валерыя Рыбарава, няблага пракатваюцца «Знак бяды» і «Наш браняпоезд» Міхася Пташука. Яны пастаянна, што называецца, у рабоце, не сыходзяць з экрана.

— Адам Паўлавіч, наколькі я ведаю, кінапракат вось ужо год як перайшоў на рыначныя адносіны. Як вы ставіцеся да ідэі гасразліковага кінапракату?

— Той, хто лічыць, што кінавытворчасць і ў цэлым кінамастацтва, а шырэй, і ўвогуле культура могуць сябе самаакупляць, няхай нарэшце зразумее, што гэта проста блеф. Прыхільнікі такой ідэі вядуць нас у тупік. Напрыклад, сродкам паляпшэння свайго фінансавага становішча яны прапануюць павышэнне кошту білетаў у кіно. Але давайце паглядзім глыбей. 80—85 працэнтаў гледачоў — маладыя людзі да 30 гадоў. Гэта катэгорыя найбольш часта ходзіць у кіно. Іх матэрыяльныя магчымасці ніжэй сярэдняга ўзроўню. І гэта на іх плечы мы хочам перакласці свае праблемы?

Я катэгарычна супраць таго, што ў нас ідзе нястрымнае павышэнне цэн. Выступаючы на міністэрскіх нарадах, я неаднойчы казаў, што звязваю такую пагоню за рублём у галіне культуры з усплескам злачыннасці сярод моладзі. Ва ўсякім разе пэўная сувязь тут ёсць.

Паглядзім яшчэ і з другога боку, што ўяўляюць сабой рыначныя адносіны ў кінематографе.

Напрыклад, мы не змаглі купіць фільм Сяргея Салаўёва «Чорная ружа — эмблема журбы, чырвоная ружа — эмблема кахання». Кінастудыя запрасіла за права паказу яе ў рэспубліцы 600 тысяч рублёў. А ў нас такая сума выдзяляецца на пакупку фільмаў на цэлы квартал. Што адбылося? Стужка была прапанавана Беларускаму аддзяленню кінафонду за 350 тысяч рублёў. Фільм быў набыты. Кошт білета на гэты твор 2 рублі 50 капеек. Узнікае пытанне, ці разумна ўвогуле так рабіць. Гэта ж абсурд: ідзе перакачка дзяржаўных грошай, адбываецца абдзіралаўка гледача. Працэс камерцыялізацыі ў кіно набірае сілу. Я толькі што вярнуўся з кінарынку ў Маскве і магу адно паспачуваць гледачу.

— Хаця вы і настроены цяпер песімістычна, але ж, несумненна, як прафесійны кінапракатчык, работнік культуры, бачыце і нейкія шляхі выхаду з такой заблытанай сітуацыі...

— У свой час Ленін гаварыў, што кіно — самае масавае з усіх мастацтваў для неадукаванай, малапісьменнай Расіі. Думаю, што мы, жыхары Саюза, хаця і ганарымся, што першымі падняліся ў космас, ведаем, што не маем такой высокай культуры, каб адкінуць кіно як сродак выхавання публікі. Гэты від мастацтва сябе яшчэ не вычарпаў.

Другое: увага грамадства павінна быць скіравана на відэакультуру. Відэа ў нас мае пакуль і свае адмоўныя бакі. Меркантыльныя інтарэсы пераважваюць. Што я маю на ўвазе? У нас слабая забяспечанасць відэатэхнікай. Уладальнікі такой апаратуры, добра адчуваючы момант, нярэдка спекулююць і нажываюцца, даючы напракат апаратуру і відэапраграмы. У мінулыя гады дзяржаўны кінапракат няблага забяспечваўся відэатэхнікай. Напрыклад, летась мы атрымалі толькі ад відэапаказу і выдачы насельніцтву відэапраграм 1 850 тысяч рублёў. Сёлета мы меркавалі атрымаць яшчэ 450 відэамагнітафонаў, але Дзяржкіно выдзеліла нам толькі 150. Асноўная колькасць апаратуры пайшла ў розніцу. Што зноўтакі дае магчымасць росту спекуляцыі!

Шкада, што Саюз кінематаграфістаў БССР — свядома ці не — сячэ сук, на якім сядзіць. А кінапракат рэспублікі—вялікая вытворчасць, дзе працуюць 900 чалавек. Многія, на жаль, не маюць уяўлення, што азначае падрыхтаваць фільм да пракату. 30 мільёнаў пагонных метраў плёнкі мы рэстаўрыруем за год...

У перспектыве, я думаю, нам, кінапракатчыкам, абавязкова трэба выкарыстоўваць дыферэнцыраваны падыход да розных катэгорый гледачоў. У адным кінатэатры каб можна было паглядзець прыгодніцкі фільм, у другім — гістарычны, трэці—для «элітарнага» гледача, які аддае перавагу авангарду, у чацвёртым — ідуць экранізацыі літаратурных твораў...

У рэальны кінапрацэс павінны ўключыцца вучоныя і сацыёлагі. Аператыўная сацыялагічная служба магла б вывучаць кан'юнктуру кінарынку, уводзіць у практыку кіравання кінавытворчасцю і кінапракатам тыпалогію фільмаў і гледачоў, што ў рэшце рэшт заменіць устарэлыя прынцыпы тэматычнага планавання.

Уперадзе рэканструкцыя цэлай галіны «духоўнай культуры» — усіх яе звенняў, ад сцэнарнага да пракатнага.

ЧАС ВЯЛІКІХ ЗМЕН

МАСТАК ВА ЎРАДЗЕ

Вярхоўны Савет СССР зацвердзіў вядомага акцёра і рэжысёра 48-гадовага Мікалая Губенку міністрам культуры краіны.

Як паставіцца да гэтага? Што гэта — факт з парламенцкага жыцця ці падзея ў жыцці айчыннай культуры? Яшчэ адно праяўленне навізны ў сферы дзяржаўна-палітычнага мыслення ў час перабудовы ці патрабаванне сумлення тых многіх людзей, што адчуваюць сябе носьбітамі культуры ці глыбока датычнымі да яе—яе будучыні і мінулага? І ці так ужо важна, хто зойме пасаду міністра культуры ў цяперашнім Савецкім урадзе: на першай сесіі Вярхоўнага Савета СССР дэпутаты не проста адмовіліся перазацвердзіць на гэтай пасадзе ранейшага міністра, але сур'ёзна разглядалі лёс самога міністэрства. Магчыма, яно зусім і не патрэбна?

Вырашылі ўсё ж, што трэба. І правільна вырашылі. Толькі вось якім саюзнаму міністэрству культуры быць, дакладней, стаць, каб сапраўды паслужыць культуры ўсіх савецкіх народаў, а значыць, і сусветнай культуры, мастацтву, мастакам, тым людзям, што сталі непасрэднай духоўнай плоццю культуры?

Губенку дэпутаты прынялі. Угадалі ў ім незвычайную асобу, ацанілі кампетэнтнасць і годнасць. Яго ведаюць—па фільмах, спектаклях і тэлевізійных работах. Таленавіты чалавек; арганічны і нечаканы акцёр (у 1964 годзе скончыў УДІК у С. Герасімава і Т. Макаравай); вельмі своеасаблівы кінарэжысёр, які ідзе ад жыцця і з мастацкім тактам распрацоўвае свае, выпакутаваныя тэмы (другі раз скончыў УДІК, зноў у С. Герасімава); кіраўнік маскоўскага Тэатра на Таганцы, які нямала зрабіў для вяртання ў гэты тэатр і нашу краіну Ю. Любімава (працаваць у тэатры Любім[illegible] ён пачаў яшчэ ў 196[illegible] Словам, асоба неардынарн[illegible] і дзейсная, ярка таленавітая, імпульсіўная і пры гэтым ўзважаная, думаючая, сур'ёзная, зусім не «папулісцкая». Натура цэльная, мэтанакіраваная. Пры гэтым далёка не адназначная, шматсастаўная, здольная да інтэнсіўнага назірання і адлюстравання розных сфер жыцця, розных яе праяўленняў—ад самых драматычных да камічных і нават, у некаторым сэнсе, эпічных. Яго адчуванне, угадванне рэчаіснасці і спосабаў яе мастацкага ажыццяўлення заўсёды «індывідуальна аб'ектыўнае». Самім ходам жыцця ён падрыхтаваў сябе за чвэрць стагоддзя ў мастацтве да існавання самастойнага, асобнага, па-за групамі і інтрыгамі і па-за страсцямі калямастацкага напрамку.

Сапраўдная творчасць, сапраўднае мастацтва ў эпоху новага мыслення, мяркуючы па ўсім, павінны актыўна і моцна ўздзейнічаць на ўсе сферы дзяржаўна-палітычнай дзейнасці, на настрой і думак членаў урада і ўсю сістэму іх рабочага жыцця, на атмасферу рабочага існавання ўрада перад тварам унутраных і сусветных узрушэнняў...

Мне двойчы давялося выслухаць праграмную заяву прэтэндэнта на пасаду міністра культуры СССР. Спачатку на сумесным пасяджэнні Камісіі Савета Нацыянальнасцей па пытаннях развіцця культуры, мовы, нацыянальных і інтэрнацыянальных традыцый, аховы гістарычнай спадчыны і Камітэта Вярхоўнага Савета СССР па навуцы, народнай адукацыі, культуры і выхаванню, дзе М. Губенку прадстаўляў дэпутатам М. Рыжкоў. А затым—на сумесным пасяджэнні палат Вярхоўнага Савета. Праграма будучага міністра, зразумела, за тыя некалькі дзён, што праходзілі між двума дэпутацкімі слуханнямі, значна не змянілася. Але сам Губенка, на мой погляд, змяніўся за гэтыя некалькі дзён: груз адказнасці, няўмольна ўзрастаючае ўсведамленне патрэб культуры, цяпер ужо асабістай датычнасці да фарміравання новай культурнай сітуацыі наклаў свой адбітак на саму манеру вымаўлення ім праграмнага выступлення ў парламенце.

Думаю, што і ў чыстай, сумленнай інтанацыі мастака набылі дэпутаты сваю веру ў рэальныя магчымасці новага міністра і, што яшчэ важней, веру ў незваротныя магчымасці культуры, якая выхоўвае чалавека для праведнага жыцця. Надзея асяніла ў той дзень галасаванне ў парламенцкай зале. Я ж успомніў словы кіраўніка ўрада, звернутыя да дэпутатаў — членаў камісіі і камітэта Вярхоўнага Савета, чыя адзінадушная рэкамендацыя адыграла сваю ролю ў зацвярджэнні новага міністра Вярхоўным Саветам. М. Рыжкоў сказаў тады: «Мне імпануе погляд Мікалая Мікалаевіча Губенкі на культуру, на ўзаемаадносіны ўрада, дзяржаўных органаў кіравання з культурным жыццём краіны. Я лічу, што ён, па меншай меры, на мой погляд, на правільнай дарозе і правільна разумее тыя задачы, якія стаяць перад намі. У мяне няма неабходнасці гаварыць, наколькі складана фарміравалася думка пра міністра культуры. Лічу, што мы не памыліліся, калі вырашылі, што нам Міністэрства культуры саюзнае патрэбна». Старшыня Савета Міністраў гаварыў тады і пра слабую матэрыяльную базу культуры (усяго 2,2 працэнта сацыяльных фондаў расходуецца на культуру, усяго 97 рублёў — сярэдняя зарплата культасветработніка на вёсцы). Трэба гэтыя пытанні вырашаць пры ў[illegible] цяжкасцях, якія пераж[illegible]оцца нашай краінай, гаварыў М. Рыжкоў.

Пра будучага міністра яшчэ сказаў так: «Таленавітых акцёраў у нас многа, і рэжысёраў таксама. Але ў Губенкі вельмі добрае спалучэнне таленту і здольнасці разважаць пра нашы справы...»

Прага кампетэнтнага кіраўніцтва ўсё яшчэ не задаволена ў культуры. Успамінаюцца гогалеўскія радкі: «Выходзіць інструкцыя для мастака, пісаная зусім не мастаком; з'яўляецца прадпісанне, якое нават і зразумець нельга, навошта яно прадпісана... Асабліва важна, каб галоўная адказнасць ва ўсякай справе падала на чалавека, ужо вядомага ўсім у грамадстве...»

Так, здаецца, і адбылося на гэты раз з назначэннем міністра культуры СССР. Ім стаў мастак. Цяжкая гэта місія для мастака. Але, як пісаў Гогаль у сваёй кнізе «Выбраныя месцы з перапіскі з сябрамі», у главе «Таму, хто займае важнае месца»: «Усё цяпер цяжка; усё стала складана; усюды многа работы. Чым лепш разумею сутнасць сённяшніх спраў, тым менш магу вырашыць, якая пасада цяпер больш цяжкая і якая больш лёгкая... Мы прыйшлі ў свет не за тым, каб знішчаць і разбураць, але... усё накіроўваць да дабра,—нават і тое, што ўжо сапсаваў чалавек і ператварыў у зло».

Аберагчы культуру ад разбурэння, аберагчы асобу мастака ад любых бесцырымонных уплываў, стварыць у краіне новую творчую атмасферу ў сферы культуры і мастацтва Міністэрства культуры Саюза ССР усё-такі можа. Для таго і прыйшоў мастак ва ўрад.

Андрэй ЗОЛАТАЎ.

КУДЫ ІДУЦЬ ГРОШЫ

«НАША СЛОВА» АДЗАВЕЦЦА

Чым займаецца Таварыства беларускай мовы і як расходуюцца сродкі, якія паступаюць на яго рахунак? Пра гэта расказвае намеснік старшыні новай грамадскай арганізацыі Яўген Цумараў: «Рыхтуецца першы выпуск бюлетэня «Наша слова». Выданне плануем зрабіць штомесячным, каб найбольш аператыўна асвятляць работу і самой арганізацыі, і ўсёй беларускай грамадскасці на ніве роднай мовы. Прадстаўнікі самых розных прафесій прымуць удзел у рэспубліканскай канферэнцыі «Дзяржаўнасць беларускай мовы: праблемы і шляхі ажыццяўлення». Галоўная мэта гэтага форуму — не толькі падрыхтаваць канкрэтныя прапановы ў праект дзяржаўнай праграмы па мове, але і расшырыць, насыціць новымі ідэямі грамадскі рух за адраджэнне беларускай мовы ў рэспубліцы. Вось чаму рыхтуем мы канферэнцыю сумесна з Міністэрствам народнай адукацыі БССР, чакаем, што такія ж абмеркаванні пройдуць у гарадах і раёнах, а на лютаўскія дыскусіі запрашаем і членаў таварыства, і ўсіх яго адданых сяброў.

На рахунак таварыства ў Рэспубліканскім аддзяленні Жылсацбанка СССР 700510 паступілі першыя ахвяраванні ад выдавецтва «Навука і тэхніка», гомельскага хімзавода імя 50-годдзя СССР, вылічальнага цэнтра Мінфіна БССР, іншых прадпрыемстваў і ўстаноў, а таксама ганарары за шэраг публікацый, дабрачынных канцэртаў. Гэтыя сродкі пойдуць на выдавецкую і культурна-асветніцкую дзейнасць».

ЦІКАВА ВЕДАЦЬ

ЗВОНКАЕ РЭХА ВЯКОЎ

Ці многа мы ведаем аб званах і іх гучанні? Што гэта: сігнальны інструмент ці музычны? Асвячоны царквой атрыбут ці ж зусім зямны функцыянальны прадмет? На гэтыя і іншыя пытанні дапамагла адказаць выстаўка званоў, якая прайшла ў Рэспубліканскім музеі атэізму і гісторыі рэлігіі, дзе шырока было прадстаўлена манументальнае і дробнае ліццё.

Задумана выстаўка незвычайна. Яе мэта — расказаць аб звоне як помніку матэрыяльнай культуры, спыніцца на асаблівасцях яго вобразнага ўспрыняцця.

Шматфункцыянальнас ць звона праявілася ўжо ў самыя старажытныя часы. Так, кітайскім бяньчжунам (строга падабраным музычным званам) ужо споўнілася добрыя тры тысячы гадоў. Не менш старажытнымі з'яўляюцца культавыя званы і званочкі. Многія з іх, як, напрыклад, прадстаўленыя на выстаўцы будыйскія, упрыгожваліся рэлігійнай сімволікай.

Заклінальныя і ахавальныя функцыі званоў зрабілі ўплыў на ўяўленні людзей аб асобай ролі гучання званоў і аб вузкім коле асоб, якія распараджаліся званамі. Так, маленькія званочкі становяцца сімваламі свецкай і духоўнай улады, а самі яны — атрыбутамі адзення. І да сёння такімі з'яўляюцца, напрыклад, у архірэйскім праваслаўным адзенні — сакасе. А сам перазвон, апрача свайго функцыянальнага «звышнатуральнага» прызначэння, станавіўся яшчэ і гімнам, які ўслаўляе цароў.

У апошніх сваіх значэннях ён быў вядомы ўжо і ў сярэдневяковай Еўропе. Праўда, з тымі толькі адрозненнямі, што з VI стагоддзя гэта ўжо хрысціянскі сімвал, а перазвон — не толькі хвалебная песня вяльможам, але і ўвасабленне гарадскога самакіравання і незалежнасці горада. Менавіта ў Еўропе незвычайна пышна расцвіла такая функцыянальная роля звона, як абвяшчэнне часу. Вежавыя гадзіннікі сталі забяспечвацца званамі — так з'явіліся куранты. Апошнія падвялі да ідэі стварэння музычнага інструмента са звонам — карыльёна.

Але яшчэ доўга ў народзе жыло ўяўленне аб магічных уласцівасцях званоў. Напрыклад, галоўнай мэтай прадстаўленага на выстаўцы ларэтанскага званочка быў разгон навальнічных хмар.

Гэтак жа, як прымяненне звона, шырокія гісторыя яго і геаграфія.

Але адкуль ён прыйшоў да нас? Яго царкоўнаславянскі тэрмін — італьянскі па паходжанні. Рускае слова «колокол» паходзіць ад старажытнаірландскага кораня. Праўда, ёсць меркаванне і аб рускім паходжанні гэтага тэрміна — ад слоў «кол о кол». Яўна мясцовага ўтварэння з'яўляюцца і абазначэнні звона ў многіх славянскіх мовах (беларускае «звон», польскае «dzwon», сербахарвацкае «звоно» і інш.).

Крыніцы сцвярджаюць, што званы прыйшлі на Русь разам з хрысціянствам. Аднак у Візантыі яны былі малавядомыя, і таму маюць больш верагодна заходняе паходжанне.

Аб першых званах упамінаюць старажытнарускія летапісы. Так, у 1066 годзе полацкі князь Усяслаў Брачыслававіч пасля паходу на Ноўгарад у якасці трафея захапіў з сабой і званы Наўгародскай Сафіі. У славутым «Слове аб палку Ігаравым» маюцца дакладныя звесткі аб званах По[illegible]кай Сафіі. Адной са ст[illegible]ытнейшых археалагічных знаходак перыяду Кіеўскай Русі з'яўляюцца фрагменты званоў XII стагоддзя з Гродзенскай Ніжняй царквы. Не[illegible]торыя з іх былі прадстаўл[illegible] на выстаўку Гродзенскім гісторыка-археалагічным музеем.

У нас у Беларусі званавыя традыцыі развіваліся як пад уплывам рускага спосабу звону (моўнага), так і пад уплывам заходняга (шляхам раскачвання звона). Звесткі аб першым беларускім звоне, якія дайшлі да нас, адносяцца да 1377 года, калі віленскім майстрам Скобельтам быў адліты звон з надпісамі на старабеларускай мове.

Майстроў звонавай справы называлі ў нас людвісарамі і канвісарамі. Іх вырабы па якасці і багаццю афармлення не ўступалі замежным. Умелі нашы майстры рабіць і ўнікальныя праразныя званы. Асобай вядомасцю карыстаўся ў Рэчы Паспалітай ажурны гадзіннікавы мірскі звон «Кароль», адліты ў 1598 годзе ў Нясвіжы на сродкі Мікалая Хрыстафора Радзівіла. Узорам такога тыпу звона з'яўляецца адзіны ў сваім родзе прадстаўлены на выстаўцы праразны звон.

Не менш цікавыя выставачныя званы XVIII стагоддзя. Сярод іх віцебскі 1713 года, віленскі 1756 года майстра Антонія Апановіча і іншыя. Незвычайнасцю форм вызначаецца звон, знойдзены на тэрыторыі нашага музея ў ходзе земляных работ. Выклічуць у наведвальнікаў цікавасць і прадстаўленыя нам Музеем старажытнабеларускай культуры АН БССР матэрыялы аб моладаўскім звоне 1583 года, адным з найстарэйшых, які захаваўся да нашых дзён. Ён унікальны сваімі надпісамі на старабеларускай мове лацінскімі літарамі, якія з'яўляюцца найбольш раннім прыкладам ужывання «лацінкі» на беларускіх землях.

Акрамя вялікіх званоў, на выстаўцы былі прадстаўлены вельмі прыгожыя, у выглядзе статуэтак, настольныя званочкі. Вялікі раздзел выстаўкі прысвячаўся ямскім паддужным званочкам валдайскім, маскоўскім і іншым. Многія з іх упрыгожаны ўзнагароднымі медалямі за якасць адлўкі і добрае гучанне.

Аснову новай выстаўкі складала калекцыя нашага музея. Некаторыя экспанаты прадставілі іншыя зборы краіны: Музей старажытнабеларускай культуры АН БССР, Музей грамадскай думкі Літоўскай ССР, Гродзенскі гісторыка-археалагічны музей, Смаргонскі музей, а таксама гродзенскі калекцыянер Алег Раутовіч.

І. ГАНЧАРУК.

РОДНЫ ГОРАД

Словы У. НЯКЛЯЕВА *Музыка В. РАІНЧЫКА*
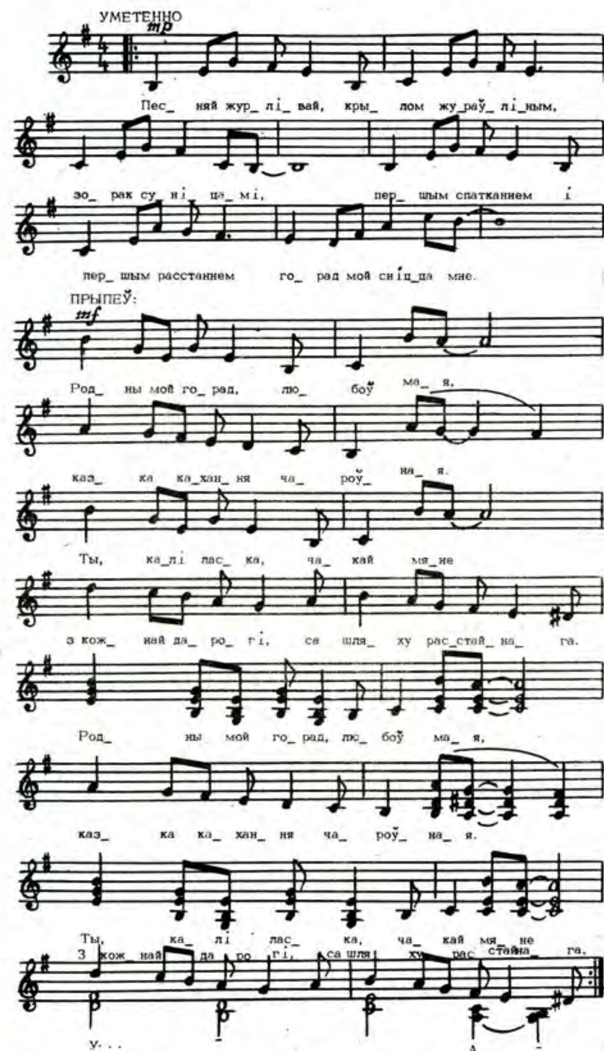
Песняй журлівай, крылом жураўліным,
Зорак суніцамі,
Першым спатканнем і першым расстаннем
Горад мой сніцца мне.

Прыпеў:

Родны мой горад, любоў мая,
Казка кахання чароўная.
Ты, калі ласка, чакай мяне
З кожнай дарогі, са шляху расстайнага.

Пад бліскавічным і сонечным небам,
Днём і парой начной
Светлы і чысты, як ветразь надзеі,
Горад вясны маёй.

Прыпеў.

Закалыхалі начныя праспекты
Клёны з таполямі,
Толькі б чакалі ў горадзе гэтым,
Толькі б нас помнілі.

Прыпеў.

РАСЦЕ СПАРТЫЎНАЯ ЗМЕНА

Больш за 600 навучэнцаў школ і прафтэхвучылішчаў займаюцца ў секцыях бокса, класічнай барацьбы, фехтавання і кулявой стральбы дзіцяча-юнацкай спартыўнай школы № 3 Віцебска. Толькі за мінулы год тут падрыхтавана адзінаццаць кандыдатаў у майстры, 27 першаразраднікаў, амаль 200 навучэнцам прысвоены масавыя юнацкія разрады. Каманда барцоў школы заняла другое месца на першай Рэспубліканскай спартакіядзе вучнёўскай моладзі ў Гродне. У гэтай школе пазнаваў азы класічнай барацьбы і чэмпіён свету, пераможца Кубка свету, чэмпіён Еўропы Ігар Каныгін.

НА ЗДЫМКАХ: трэнер па класічнай барацьбе Уладзімір АВЕРКІН праводзіць трэніроўку; браты Андрэй (злева) і Аляксей ВАРАБ'ЁВЫ і Вадзім БОБЕР паспяхова займаюцца ў секцыі бокса.

Фота А. ЦАРЛЮКЕВІЧА.

ЛЯЧЫЦЕСЯ ТРАВАМІ!

У канцы мінулага года ў продаж паступіла кніга — «Лекавыя расліны ў комплексным лячэнні», выдадзеная ў Мінску. Як сказана ў прадмове, у кнізе абагулены 15-гадовы вопыт лячэння хворых, якія пакутуюць пераважна на хранічныя захворванні. У яго аснове — лекавыя расліны, якія выкарыстоўваюцца ў выглядзе сокаў, настояў для прыгатавання ваннаў.

Асаблівая каштоўнасць кнігі ў тым, што на яе старонках у папулярнай форме даюцца батанічныя, хімічныя, фармакалагічныя звесткі пра больш чым сто лекавых раслін, якія растуць у нашай рэспубліцы.

Арыентуючыся на даступнасць, аўтары Е. Шмярко і І. Мазан дзеляць сваю працу на тры раздзелы, якія ўключаюць апісанне дзеючых рэчываў лекавых раслін, фармакагнастычную іх характарыстыку, комплекснае лячэнне некаторых захворванняў.

РЭДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

220600, МІНСК, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.

ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97, 33-02-80, 33-03-15, 33-16-56, 33-07-82.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі
Індэкс 63854. Зак. № 319